

Historie mého života

Bedřich Šofr

I. díl
(1890 – 1920)

Banská Bystrica
1973

Moje curriculum vitae

Jsou chvíle v životě člověka, zejména ve stáří, kdy se mu žádá poohlédnout se za prožitými léty – pousmát se ve vzpomínkách na příhody, při nichž mu štěstí podalo ruku, a zavzpomínat třeba se slzami v očích i na dobu, která mu zanechala v srdci bolest a zklamání. Vždyť úsměv a slzy, smích a bolest se střídají v životě každého člověka.

Jsem rád, že mi štěstí rádo podávalo svou štědrou ruku.

Následující řádky psané jednoduchým slohem věnuji svým nejdražším. Jsou pravdivým svědectvím o tom, jak jsem žil, miloval a pracoval.

V podvečer čtrnáctého září 1890 porodní babička Alžběta Naxerová pospíchala z rychnovského zámku, kde se právě v ten den narodil Otomar Kolowrat, aby mé mamince pomohla přivést na svět už jedenácté děcko. Při křtu mi dali jméno Bedřich-Karel.

Po dvou letech se narodilo ještě poslední z dvanácti dětí, Karel. Když mne maminka odkojila, dala mne na starost mé o sedm let starší sestře Karolíně, která často vzpomínala, jak nás, tři nejmladší kluky, musela hlídat a co jsme se jí nazlobili a navyváděli!

Naše zlatá maminka byla skromná, velmi pracovitá a trpělivá žena. Pečlivě se o nás starala; nikdy se sice s námi nemazlila, ale její obětavost a lásku jsme nejlépe pocítili vždy, když někdo z nás onemocněl.

Moje maminka: Marie Barbra Šofrová (Becková), narozená 24. února 1850 v Rychnově nad Kněžnou, zemřela 20. června 1910. Její otec: Pavel Beck, katolík, soukeník v Rychnově nad Kněžnou. Její matka: Marie, vyznání katolického, dcera Josefa Kalvacha, soukeníka.

Tatínek byl veselý, dobrosrdečný, ale prchlivý a lehkomyšlný muž. Když viděl, jak se mu rodina rozrůstá a hrozí jí bída, zanechal svého řemesla řezníka, opustil ženu a 4 malé děti a odešel do ciziny za lepším výdělkem. Pracoval v Pešti a potom v Bulharsku. Mamince posílal dost peněz, aby děti netrpěly bídou. Po pěti letech musel tajně opustit Varnu (hodil totiž jakéhosi Turka v hádce do Dunaje) a odebral se ještě do Ruska. Tenkrát se právě osídlovala Volyňská gubernie českými rodinami, kterým carská vláda slibovala a dávala značné výhody. Toho chtěl otec využít. Když však zjistil, že tam nejsou žádné střední školy a že by Bohumil, jeho prvorozený syn, nemohl pokračovat ve studiu na gymnáziu, vrátil se domů.

Na směnku si vypůjčil 50 zlatých, přiložil k nim všechny ušetřené peníze a koupil v „Chaloupkách“ pro svou šestičlennou rodinu slušnou chalupu. Ke svému původ-

Můj tatínek: Josef Jan Šofr, narozen 15. března 1848, zemřel 26. června 1910. Jeho otec: Jan Šofr, krupař v Rychnově nad Kněžnou. Jeho matka: Jana, vyznání katolického, dcera Antonína Černého, barvíře v Rokycanech.

nímu řemeslu se již nevrátil, ale šel pracovat jako dělník na stavbu rychnovské železnice. Po skončení stavby zůstal tatínek u železnice jako noční hlídač s platem 8 zlatých měsíčně. To ovšem nestačilo k tomu, aby mohl v určené době splatit směnku, tak nám tu naši chaloupku v licitaci prodali.

Maminka nikdy otci jeho lehkomyšlnost nevyčítala. Měli se opravdu rádi a zplodili dalších šest dětí.

Byl jsem tehdy čtyřletý. Když už nám odstěhovali poslední nábytek, naložil tatínek nás, chlapce, na malý vozík a Karla s maminkou nás vpozdvečer odvážely do nového bytu. Na cestě jsme zažili hroznou příhodu. Dřevěná dvoupatrová budova mlýna v blízkosti našeho bytu začala hořet a plameny šlehalo vysoko k nebi. Tatínek zůstal ještě v naší staré chaloupce, aby ji (ze zlosti, že mu ji prodali) s najatými chlapy rozboural, a maminka byla strachem o nás celá zoufalá. Rychle se rozhodla: v bytě nechala jen Karlu s Ládou, vzala do náruče malého Karla, mne za ruku a zavedla nás k jedné známé rodině na náměstí, kde jsme oba přespali. Ráno si pro nás zase přišla, ale nám se nechtělo jít domů, protože jsme si pěkně hráli s dvěma dcerkami stejného věku, jako jsme byli my. Děvčata měla krásné hračky, o kterých my, děti chudých rodičů, jsme mohli jen snít. A jaká náhoda! Starší dívka byla Ela Mazačová, do které jsem se později jako septimán beznadějně zamiloval.

Náš nový byt, to byla jen jedna místnost, která sloužila i jako kuchyň. Maminku nejvíc trápilo, že musela prodat kozu a sousedce přenechat slepice, a děti tak přišly o hlavní obživu. V tmavé místnosti se nás tísnilo šest – rodiče a čtyři malé děti. Ze šesti dětí, které se narodily po otcově návratu z Ruska, dva chlapci zemřeli, ostatní

sourozenci už byli dospělí a roztroušení po světě. Jen nejstarší sestra Anna, vdaná za holiče Bohumila Rígra, zůstala v Rychnově. Často nás navštěvovala a pomáhala mamince.

V tomto provizorním bytě jsme zůstali dva roky a pak jsme se přestěhovali do většího bytu blízko nádražní budovy. Tatínek to měl pár kroků do služby a maminka si zase koupila kozu a slepice. Každý rok vykrmila šíškami husu až do váhy 10 kg a otec zabil čuníka, takže jsme se pak dlouhou dobu měli velmi dobře.

Blížil se můj šestý rok. Vyrostl jsem, zesílil a dostal jsem první nové kalhoty. Karla už nás nemusela hlídat. Chodili jsme sami s kamarády k řece, koupali se u „Kalhot“ a chytali do koše (na prádlo) ryby, které nám maminka vždy usmažila na másle. Někdy se nám podařilo chytit pod kořeny stromů i pěkného tučného úhoře.

Roky mi nevycházely, a proto jsem musel čekat ještě jeden rok, než mne maminka dovedla do první třídy k panu učiteli Kanzalovi, který nás po celých pět let svědomitě a s láskou vyučoval. Ani rákosku nepoužíval. Nacvičil s námi mnoho národních písní a za to jsme ho měli rádi a pilně jsme se učili.

Tenkrát k nám chodil asi šestnáctiletý mladík. Hrál si s námi a často pokukoval po naší Karle, která vyrostla ve velmi pěkné děvče s kučeravými vlasy. Zhotovil nám luk a šípy, mně udělal pěknou šavli a flintu. O prázdninách přinesl nádherně malovaného draka s dlouhým ocasem, kterého jsme pouštěli do veliké výšky. Přitom jsme výskali radostí, když pan Horák (tak se ten mladík jmenoval) posílal drakovi po šňůře psaníčka s veselými a vtipnými vzkazy.

Protože ze všech trávnických chlapců jsem právě já měl největší šavli, zvolili si mne za velitele a začali jsme se připravovat na válečné tažení proti klukům z „Dubinky“ (Dubinka, Trávník, Velká a Malá Láň, Chaloupky atd., to byly části města, většinou na periferii).

Nejdříve jsme se s kluky z Dubinky dohodli, že se bude bojovat čestně jen šavlemi a že nikdo z nás nesmí po nepříteli hodit kamenem. Určili jsme též den a hodinu boje. A tak jsme se za krásného podzimního odpoledne, za zpěvu pochodových písní, vypravili na Dubinku. Nepřítel nám vyšel vstříc a začal neúprosný boj, který však brzy neslavně skončil. Hned zpočátku jsem dostal do hlavy takovou ránu kamenem, že jsem upadl na zem. Můj pobočník začal křičet: „Kluci, utíkejte, velitel je zabitej!“ Utíkali jsme nejen my, ale i Dubinčani, když viděli, jak se mi řine krev po obličejí. Ránu jsem si vymyl v blízkém potoce a krev mi přestala téci. Moji bojovníci se zatím vrhli na pole, kde právě dozrávala řepa, a každý si jednu vytáhl jako válečnou kořist.

Když jsem pak přicházel k domovu, uviděl jsem u plotu našeho souseda strom plný krásných žlutých blum. Zvedl jsem kámen a bác do nich! Jenže kámen se odrazil od silné větve a bouchl mne do hlavy přesně vedle první rány. Domů jsem přišel celý zkrvavený. Tatínek se právě chystal do služby a stál před domem. Když mne uviděl tak zřízeného, na nic se neptal, odepnul řemen a řádně mne zbil. To byl první větší výprask v mém životě. Rány řemenem moc nebolely; více mne bolelo to, že tatínek mne, vůdce statečných bojovníků, výpraskem tak ponižil.

To bylo jedno z klukovských dobrodružství, která tak mistrně popisuje v půvabné knížce „Bylo nás pět“ Karel Poláček, můj spolužák a dobrý kamarád.

Uvádím začátek svého dopisu zaslaného herci Františku Filipovskému, který

napsal doslov¹ k vydání této knihy z roku 1954, a zkrácený úryvek z oné krásné knížky:

Vážený pane! Při nedávné televizní relaci „Vtipnější vyhrává“ velmi se mi líbil Váš příspěvek z knížky Karla Poláčka „Bylo nás pět“. A tenkrát večer jsem si pomyslel, že by Vás jistě mohlo zajímat, že Zilvar z chudobince² ještě žije v Banské Bystrici a je mu už 82 let . . .

Tak jsme se tuhle šli koupat ke Klobouku, byli jsme čtyři. Já, Bejval Antonín, Éda Kemlink a Zilvar z chudobince. Když jsme šli a bylo horko, tak se mezi nás připlctl malý chlapec, jménem Venda Štěpánků, že jako taky půjde s námi. My jsme byli neradi, protože je malý chlapec, a kdyby se mu něco stalo, na kom to bude? Na nás! Pročež Bejval na něho křikl: „Jedeš!“, já jsem taky na něho křikl: „Jedeš!“ a všichni jsme na něho křikl: „Jedeš!“, ale on nešel pryč, ale pořád šel s námi. A pořád říkal: „Já taky, já taky.“ Tak už jsme nic neřikali, ale mluvili jsme spolu. A bylo nás teda pět.

Když jsme přicházeli k továrně, tak se k nám, jakoby nic, přidal Čeněk Jirsák, Dělal, jako by se k nám nepřidal, ale my všichni jsme viděli, že se přidal.

U Klobouku bylo horko a slunce svítilo. Já mám rád, když slunko svítí, protože když přivru víčka, tak se dělají duhové balónky. Když jsem byl malý, tak jsem je chytal, chtěl jsem si je zavřít do šuplete, protože jsem neměl rozum. Dnes už mám rozum, ale přece jsem rád, když se dělají dukové balónky.

Tak jsme se sulékli a hovada nás štípala, poněvadž u Klobouku je plno hovad. Někteří praví, že když hovada štípají, tak bude pršet, ale já jsem vyzkoumal, že to není pravda, jelikož hovada štípají pořád. Hovado je chytré, ono se neutopí, to je můžeš držet pod vodou třeba hodinu, ono pak vyplave a ulítne jakoby nic, sprosták! Nejlepší jest proti hovadímu štípnutí se namazat bahnem, ale my se stejně namažeme, abysme vypadali jako černoši. Bejval Antonín si udělal šmouhy, aby vypadal jako zebra, ale já jsem si namaloval vousy, abysem vypadal jako pan strážmistr Kordule, co vodí vandráky a loupežníky do basy. Všem se to líbilo a každý to dělal po mně a Venda Štěpánek to taky dělal po mně, ačkoli nemá z toho ještě rozum.

A váleli jsme se na louce.

Když jsme se vyváleli, tak jsem pravil: „Kdo se nejdřív osmělí?“

¹Z doslovu Františka Filipovského: . . . vidím, že se musím vyznat z lásky k téhle knížce, jejíž něžný humor mne chytil při prvním přečtení, přirostl mi k srdci, a kterou jsem si hrozně zamiloval, když jsem ji předčítal přeloučským druhům svého dětství (také nás bylo pět). A když mi byla uložena radostná povinnost předčítat z ní v rozhlase a když jsem hledal způsob, jak ji tlumočit posluchači, musel jsem si znovu a znovu číst její kouzelný text hlasitě, dostat se přes hereckou techniku výrazu k obsahu mluvených vět, vžít se v čistou prostotu klukovského myšlení a znovu zažívat krásné dny rozjívěného uličníka se vším, co přináší prostředí malého města a jeho lidiček.

²Jednou, když Michal byl ještě malý chlapec, zazvonila u nás v Zahradním Městě parta kluků. Když jsem jim otevřela, zeptal se mě jeden z nich: „Paní Křížková, je to pravda, že Mišův dědeček je Zilvar z chudobince?“ Zřejmě se Michal chlubil a kluci mu to záviděli. *Eva.*

Všichni křičeli: „Já!“ Ale nejdříve se osmělil Ěda Kemlink, ten vám má skok jako plavec závodník. Bejval a já jsme plácli do vody jako žába, ale Čeněk Jirsák skočil pozpátku, protože je hrdý. Ale před tím se pokřižoval.

Ten malý chlapec Venda Štěpánků taky vykřikl: „Já!“ a skočil do vody, jak to viděl u dospělých.

U Klobouku jest velká touň a my jsme si nevzpomněli, že Venda Štěpánků třeba neumí plavat. On taky neuměl.

A zmizel pod vodou, pak se vynořil, něco vykřikl, zase zmizel a polykal andělíčky.

„Ježíšmarjá!“ křičeli jsme, „on se utopí!“

Protože je tam vír a voda se točí pořád dokola a je tam plno kořenů, do kterých se zapletou nohy. Tak jsme stáli a křičeli a byli jsme polekáni, protože jsme nevěděli, co teď.

Jenom Zilvar z chudobince nekřičel, on nikomu nic neřekl a skočil do touně. Nýbrž plaval pod vodou a šmátral kolem sebe, vynořil se, kašlal vodu a pravil:

„Už ho mám, už ho držím za vlasy!“

Všichni jsme křičeli: „Nepust ho!“

On odpověděl: „Nepustím, neboť ho držím pevně.“

Pomohli jsme mu vytáhnout Vendu na břeh, a když byl na břehu, tak Zilvar pravil: „Herdek filek!“ a vysmrkal se.

Venda ležel bez hnutí a nebylo vidět, že dýchá. Už jsme si mysleli, že je po něm, tak jsme byli celí pryč a já jsem pravil: „Tak vidíte, já jsem nechtěl, aby šel s námi,“ a bylo mně do bréče.

Čeněk Jirsák pravil, že na chodbě školy, co do ní chodíme, je obraz, na kterém je vymalováno, jak se vzkřísí umrlý utopenec, a že se to musí podle toho dělat.

A dělal to podle toho a pohyboval Vendovými nohami a rukami a mačkal mu břicho, až z něho vyšla voda.

Venda si najednou vzdychl, pak se posadil, koukal a nevěděl, kde je. A nejdřív mu bylo špatně, ale za chvíli mu bylo dobře, my jsme skákali a křičeli: „Sláva!“ jelikož jsme měli radost.

A Čeněk Jirsák se pokřižoval a pravil: „Však měl namále.“

Venda se na nás usmíval a vypravoval, co se mu stalo. Pravil, jak ho voda přijala a že to bylo moc krásné a že byl lehký jako balón a v uších mu žertovně šuměly bublinky. A když otevřel oči, kolem dokola to bylo zelené jako na louce a na té louce rostly velké červené jahody a on si jich chtěl natrhat, ale jaksi nemohl k nim.

On dlouho vypravoval, ale všechno na přeskáčku a my jsme se v tom nemohli vyznat.

Ěda Kemlink pravil: „Jó, pěkné jahody, mohls být nebožtíkem.“

„To není pravda,“ pravil Venda, „nemoh jsem být nebožtíkem, ale chtěl jsem natrhat kytici jahod a přinést je mamince.“

„Nech ho,“ pravil jsem, „on je ještě malý a neví, co mluví.“

Pak jsme moc chválili Zilvara z chudobince, že se neohroženě vrhl do vody, aby zachránil tonoucího.

Zilvar celý zčervenal, protože se rozzlobil, a pravil: „Vlezte mi na záda, votroci, a nechte si to!“ Ale já jsem na něm poznal, že se stydí, protože jsme ho chválili, tak jsme ho pořád chválili a on nadával dosti sprostě.

Potom jsme se ustrojili, jelikož jsme měli koupání dost, a kráčeli jsme domů a nesli jsme si na zádech plavky, aby nám uschly. Zilvar z chudobince vedl Vendu Štěpánkového za ruku a poučoval ho, jak se má plavat. Nejdřív se naučí plavat jako pes, a když to umí, tak se naučí doopravdy plavat. On mluvil, jak se plave na prsou, pod vodou a pokročilí kraulujou. Rukama to ukazoval a Venda to musel dělat po něm.

A pak se ho otázel: „Budeš si to pamatovat?“

„Budu,“ pravil Venda.

Zilvar ho pochválil: „To je dobře, aspoň se po druhé neutopíš!“

-O-O-O-

V naší rodině vládla spokojenost a vzájemná láska. Maminka si trošku oddechla, když nejstarší Karla nastoupila do fabriky, a my tři chlapci už jsme všichni chodili do školy. Dobře jsme se učili. Zatímco se Ladislav už pomalu připravoval do gymnázia, já prožíval ještě všechny radosti mládí. Těšil jsem se vždy na velikonoční a jiné svátky, kdy k nám obyčejně zavítaly houpačky, kolotoče, loutkové divadlo a někdy přijeli také cirkusáci nebo provazolezci. Kolotoče tenkrát byly ještě na ruční pohon. Majitel si vybral vždy 5 chlapců, mezi nimi jsem byl samozřejmě i já, kteří mu pod střechou kolotoč roztáčeli a po každé písničce, hrané na flašinetu, zas zastavili. Každý z nás měl právo vždy po čtyřech písničkách zadarmo se jednou svézt na nejlepším koni. Nejvíce mne však lákalo loutkové divadlo. Principál Kopecký tu hrál hrůzostrašné hry, při kterých se nám až dech zatajoval. Peníze na vstupné jsem získával tím, že jsem chodil k polednímu vlaku a dělal nosiče.

Abychom mamince ještě více ulehčili, rozdělili jsme si práce tak, že Láda jí pomáhal v domácnosti, Karel měl na starosti nákupy (nakupovali jsme všechno na knížku) a já jsem chodil místo ní na pole pást kozu. Na pastvě jsme se spřátelili s několika děvčaty, která pásala husy. Společně jsme si pak s nimi hráli, zapalovali ohníčky, opékali brambory a zpívali vlastenecké písničky, které nás naučili ve škole. Mezi dívkami byly dvě, které zpívaly dvojhlasně dojemné písně, z nichž dvě si ještě dnes dobře pamatuji:

*Šel jsem ondy šumným hájem,
slavík smutnou píseň pěl,
píseň lásky, píseň bolu,
takže jsem až oslzel.*

A druhou:

*Hřbitove, hřbitove, zahrádka zelená,
do tebe padají nejdrahší semena,
padají, padají, ale nevycházejí,
snad je ti hrobaři hluboko sázejí.*

Kdykoliv jsem slyšel v životě hrát „La Palomu“, vždy jsem si vzpomněl na tu scénu, na ta dvě děvčátka, a připomněl jsem si, jak jsme byli veselí a šťastní.

Jednou v podvečer, když jsme se vraceli z pastvy domů, dalo mi to děvče, co tak pěkně zpívalo druhý hlas, nečekanou otázku:

„Pověz mi, Bédó, kterou z nás děvčat máš nejraději?“

„To já ti nepovím,“ odvětil jsem. „Ale pověz ty, koho máš ráda?“

„Když mně to nechceš říct, tak já ti to taky nepovím!“ Potom jsme malou chvíli stáli mlčky u vrátek vedoucích do jejich zahrádky, a ona opět začala prosit:

„Prosím tě, Bédó, aspoň mi řekni začáteční písmena.“ Pousmál jsem se a řekl RB (Réza Blechová) a ona zase BŠ. Trošku se začervenala a rychle odběhla domů.

To bylo moje první vyznání lásky a věřte mně nebo ne, snad i poslední.

Když jsme si druhý den na pastvě hráli na „rodinu“, byla Réza maminkou a já tatínkem. Nakrmila děti černou kávou, kterou si přinesla z domova, rozdělila se se mnou o svačinu a já jsem jí pomáhal vyhánět husy z jeteliště, kam se zatoulaly při naší hře.

Tahle naše dětská láska netrvala dlouho. Když mi bylo deset let, dostali rodiče výpověď z bytu. Pan domácí potřeboval byt pro svého syna, který se mu právě oženil. Přestěhovali jsme se na druhý konec města na Velkou Láň, kde jsem prožil mnoho smutných událostí. Ty na mne zapůsobily tak, že se moje veselá povaha od základu změnila. Často mi přišlo zatěžko někoho známého slušně pozdravit nebo někomu poděkovat za sebevětší laskavost. Když jsem dospěl, nikdy jsem se nemohl přimět, abych některé dívce vážně vyznal lásku, i když se mi někdy zdálo, že ji mám rád.

Důkazem toho jsou slova mé milé ženušky, která pronesla při mých jedenaosmdesátých narozeninách. Při přání dobrého zdraví mi děkovala za to, že jsem ji tak pečlivě a s láskou opatroval, když měla zlomenou nohu a byla 6 neděl v sádře. Já jsem jí na to řekl:

„Keby som Ťa, moja Vilmuška, nemal rád, tak by som to bez lásky tak starostlivo nerobil.“

„Tak Ti ešte raz ďakujem,“ řekla ona, „lebo to je prvé vyznanie lásky, ktoré si mi urobil za tých päťdesiat rokov, čo sme spolu!“

Hradecké Boromeum bylo katolické gymnázium s internátem, v němž se připravovali chlapci na kněžské povolání. Podobnými internáty byly na Slovensku „semináře“.

Tatínkův strýc, kapitulní kanovník, založil před svou smrtí stipendium, z kterého se měly platit náklady spojené s pobytem a stravou pro jednoho žáka z jeho příbuzenstva. A tím žákem, jak rozhodla naše zbožná maminka, jsem měl být – přes protest tatínka, který faráře neměl příliš v lásce – já.

A tak jsem se 15. srpna roku 1901 vypravil s malým batohem a maminčiným požehnáním do Hradce Králové ke zkoušce do první třídy gymnázia. Celých 14 dní nás piaristi měli připravovat, abychom při zkoušce obstáli. Já jsem to však vydržel jenom 10 dní. Denní režim byl pro jedenáctiletého kluka, který byl dosud zcela svobodný, tak nezvyklý a krutý, že jsem jedenáctého dne ráno s ranečkem utekl a prvním vlakem odjel domů.

Maminka se smířila s mým útekem z Boromea, když jsem jí vylíčil, jak nás v 5 hodin ráno budili k modlitbám, hodinu po snídani jsme se museli zúčastnit mše svaté a následovalo učení a čtení nábožných knih po celý zbytek dne. Na procházku ven z internátu nás vůbec nepouštěli.

Rodiče se tedy rozhodli, že mne dají k mému švagrovi, holiči, do učení. Proti tomu, že mne poslali do Boromea, jsem se nebránil, protože jsem velmi rád chodil do kostela, ale proti tomuto rozhodnutí jsem se rozhodně postavil a plakal tak dlouho, až maminka svolila, aby mne Láda zavedl ke zkoušce do našeho gymnázia. Za ušetřené peníze jsem si koupil sešity a další školní potřeby, knihy jsem si vypůjčil z knihovny a „pauperum“, zápisné, mi odpustili s ohledem na naši chudobu. Nastoupil jsem dlouhé studium v pevné víře, že ho šťastně a s dobrým výsledkem ukončím.

Gymnazijní budova byla dvoupatrová a spojená chodbou se zámeckým chrámem, kde náš katecheta v malé kapli sloužil každý den mši, které se musely všechny třídy cyklicky zúčastňovat.

Ve škole nás učili většinou piaristi. Byli to výborní učitelé, kteří k nám byli laskaví. Často používali krátké latinské věty jako například „bene, bene, amice“, na které jsme si brzy zvykli a porozuměli jim. Profesor přírodopisu šňupal tabák i při vyučování a nosil v šose kabátu červený kapesník, který mu neustále vykukoval. Jednou, když procházel mezi lavicemi, jsem se mu ho pokusil vytáhnout, ale milý pan profesor mne při tomto činu chytil za ruku. Hned jsem musel k tabuli a popsat kočkodana bezocasého zvaného „micetae seniculum“. Byla to stará látka a já jsem poprvé u tabule plaval a vysloužil si oslovení „prázdna nádoba“. Na pololetním vysvědčení mi dal čtyřku, ale později i on mne měl rád.

Fotografie fotbalového družstva „Nazdar“ z roku 1902. V dolní řadě vlevo je obávaný střelec gólů B. Š.

V prvních třídách jsem byl jen průměrným žákem. Vyučování jsme měli dopoledne i odpoledne do čtvrté a volné hodiny mi zabraly práce v domácnosti a také nešťastný fotbal, takže k přípravě do školy jsem se dostával až ve večerních hodinách. Fotbal jsme hrávali na loukách daleko za městem, abychom nebyli na očích

profesorům, protože kopaná byla tehdy zakázaná a trestaná dvouhodinovým karcerem. Pravidelné zápasy jsme hráli vždy v neděli, když byli kantoři na bohoslužbách; z nich jsme se všichni hráči tajně ulili, abychom nemuseli na konci mše zpívat rakouskou hymnu „Zachovej nám hospodine císaře a jeho trůn . . .“ Na fotografii našeho družstva z roku 1902 vystupují jako obávané pravé křídlo.

Láska k fotbalu a sportu vůbec mne ovládala až do pozdního stáří a málem mně narušila moje šťastné manželství.

Když jsem byl v tercii, stihla naši rodinu první těžká rána osudu. Otec závažně onemocněl kloubovým revmatismem. Železniční správa ho sice poslala do lázní, ale vrátil se nevyлечен, takže nemohl sloužit noční služby a byl propuštěn bez jakékoliv penze, neboť rychnovská lokálka nebyla státní.

Městská rada přidělila tatínka do chudobince. Protože však doma měl ještě čtyři malé děti, bydlel dále s rodinou na Velké Láni a chudobinec mu vyplácel 3 zlatky měsíčně proti potvrzení farního úřadu, že ještě nezemřel.

Neštěstí, které nás potkalo, jsme se tak lehce nepoddali. Tatínek převzal zastoupení firmy Včelák a spol., která vyráběla svinovací rolety z tenoučkových dřevěných proužků, na obou stranách zdobené pěknou barevnou bordurou. Pokud mohl, chodil po okrese a se zájemci sepisoval objednávky, za něž vybíral menší zálohy, které mu firma každý měsíc vyúčtovala. Tímto způsobem si hlavně zpočátku vydělával slušné peníze. Maminka zas chodila prát prádlo do zámožných rodin a já s Ládou (ten studoval s vyznamenáním) jsme si měsíčně vydělali pár zlaťáků, kterými jsme přispívali na skromné živobytí. I Karla odevzdávala část svého platu mamince. Měl jsem hřejivý pocit, když jsem poprvé přinesl mamince větší obnos (dvě zlatky), první honorář za vyučování dvou dětí v rodině restaurátora pana Krohana. Naše maminka, jak jsem už jednou připomněl, byla velmi zbožná a byla proto šťastná, že chodím rád ministrovat. Jak bych nechodil! Vždyť jsem od našeho katechety dostával později jedničku z náboženství a každý druhý měsíc zlatku se slovy: „Jsi bledý, chlapče! Kup si něco dobrého k snědku!“

Tak nám bylo zase hej a naše milá maminka nám opět pekla báječné buchty a šátečkové koláčky s mákem třeným v kamenné trdlici a vařila výbornou zrnkovou kávu. Jakoby to bylo dnes, vidím maminku, jak vždy jednou týdně nasypala do malého plátěného pytlíku mletou kávu, kterou přelávala vařící vodou a vyrobila tzv. lógr, do kterého potom každému nalila kozí mléko.

Ani maso nám na jídelním lístku nechybělo. Láda totiž vyučoval děti řezníka a velkouzenáře, který mu vždycky zabalil hodný kus masa a uzenek, takže jsme z toho měli třikrát v týdnu dobrý a vydatný oběd. V hospodě se pan Průša jednou chlubil mému staršímu bratrovi: „Víš, Jóžo, já mám toho tvého brácha rád a dáme mu u nás vždy do sytosti najíst a ještě mu zabalíme domů. Tolik mi toho v krámě zůstává. Mám to vyhodit (teď použil jméno zvířete, se kterým přicházel denně do styku), nebo to dát chudému študákovi, který tak svědomitě učí moje pancharty?“

Strýc Kalvach (z matčiny strany), zámožný bezdětný soukeník, občas daroval nám klukům, které si velmi oblíbil, tak pevnou látku na šaty, že se nedaly roztrhat a nosili jsme je vždy několik let.

I s botami to bylo jednoduché. Od časného jara do pozdního podzimu jsme my hoši chodili až do kvarty bosí a nové boty jsme dostávali jen jednou do roka o vánocích pod stromeček.

A tak uplynul další rok. Tatínek polehával, ale svoji veselou povahu neztrácel. Dopoledne sedával u malého stolku a do velkého sešitu si zapisoval vtipy a anekdoty, kterými bavil své přátele.

Mamince jsme dělali radost, protože jsme se dobře učili, a všemožně jsme jí pomáhali. Jen Karel, který během krátké doby prodělal dvakrát zápal plic, přestal studovat a šel do učení k bratrovi Jožovi, který si na náměstí otevřel pěkný holičský závod. Mezitím se i sestra Karla vdala za cukráře Jaroslava Šáru, se kterým měla šest dětí, ale nebyla příliš šťastná. Nakonec se jí manžel upil a zemřel, ještě mu nebylo ani 40 let.

O prázdninách, když jsme nedávali soukromé hodiny, jsme pomáhali sousedovi-sadaři česat třešně a raná jablka v aleji, kterou si každoročně pronajímal. Kromě toho jsme chodili s maminkou po žních na pole sbírat klasy pro slepice a já jsem až do oktávy pásal – ne jednu kozu, ale všechny kozy našich sousedů.

Onemocnění a propuštění tatínka z práce zanechalo na mé povaze značené stopy. Zvážněl jsem, nechodil jsem mezi kamarády, ale hodně jsem četl. Piaristi nám sice přísně zakazovali číst májovky a detektivní romány, ale moji spolužáci po nich bláznili a vypůjčovali si je, kde mohli. Četli je pak při vyučování pod lavicí. Májovku jsem nepřečetl ani jednu. Zato Verneovy romány skoro všechny. Umínil jsem si ale též, že se naučím hrát na housle. Učitel hudby mi zapůjčil svoje housle a tak jsme spolu se dvěma spolužáky začali pilně cvičit. Když jsem po čtyřech měsících učení pokročil tak daleko, že jsem slušně zahrál písničku „Šla Nanynka do zelí, natrhala lupení“, oslovil mne jednou po hodině pan Fendrštát: „Milý Bedřichu, zanech těch houslí. Kdybys pokračoval dál, ještě bys byl slavnější než nejlepší houslisti světa. Proto toho nech! Nemáš hudební sluch.“ Tehdy jsem nechápal, proč by člověk bez hudebního sluchu nemohl zpívat a naučit se pěkně hrát na housle. Pochopil jsem to teprve později, když jsem zpíval a hrál v operetách. Co se dirigent natrápil, než mne naučil milostnou árii Včeláka v Nerudově Prodané lásce, kterou zhudebnili Karel Hašler a rychnovský rodák Provazník. Jeho námaha však byla marná. Při premiéře se musel orchestr přizpůsobit a hrát tak, jak jsem zpíval já. Hrál jsem komickou úlohu a obecnostvo můj falešný zpěv přehlédlo; myslelo totiž, že to patří ke hře.

Ještě jsme se nevzpamatovali z prvního úderu osudu a už tu byl úder další, ještě krutější než první. Maminka při mytí okna spadla z prvního patra a vážně si poranila pravou nohu. Dlouho se léčila, ale otevřenou ránu v kotníku lékaři vyhojit nedokázali. Vypadalo to na kostižer. Maminka se na nohu nemohla postavit a měla velké bolesti. Až se mi srdce zastavuje, když si představuji maminku, jak leze po kolenou, aby nám uvařila k snídani bílou kávu. Došlo to tak daleko, že jí v nemocnici museli nohu amputovat a dostala dřevěnou.

Museli jsme tedy vzít mamince k ruce pomocnici v domácnosti: čtrnáctileté děvče, které k nám ráno přicházelo, aby obstaralo hrubší práce, které už maminka nemohla vykonávat, a po obědě, když umylo nádobí, odcházelo děvče zpět domů.

Tatínek už nechodil nabízet rolety a maminka si našla nové zaměstnání. Nosil jsem jí z továrny pletené součástky na dětské kabátky, které za naší pomoci skládala dohromady. Každý večer jsme si všichni sedli ke stolu, Karel a já jsme obyčejně jen sešivali rukávky nebo předčítali nějaký napínavý román, aby se nám pracovalo veseleji. Láda, který se brzy naučil háčkovat, rukávky zcela jednoduše obháčkoval a maminka je přišila, kolem krčku uháčkovala pěknou kraječku a vykouzčila rozkošný

dětský kabátek. Pracovali jsme dvě až tři hodiny a teprve potom jsme se začali připravovat do školy. O jedenácté nás maminka hnala do postele a když jsme ji hned neposlechli, vstala a zhasla nám lampu.

Továrna nám neplatila nijak královsky (za jeden kabátek jen 5 krejcarů), a proto jsem zvýšil počet svých soukromých hodin. Přinášel jsem tak mamince měsíčně až sedm zlatých.

V sedmnácti letech jsem se začal vážně zajímat o děvčata a pokukovat po nich. Ve škole nám pod pohrůžkou nejpřísnějších trestů zakazovali jakýkoliv styk s krásným druhým pohlavím. Bylo nám dovoleno jen procházet se s děvčaty v neděli po bohoslužbách na korze v zámeckém stromořadí na malém náměstí.

Abych se těchto procházek po korze mohl zúčastňovat, toužil jsem po modrých svátečních šatech. Jednoho krásného dne mi maminka mé toužebné přání vyplnila a dala mně ušít pěkné modré šaty a Ládrovi černé sako k maturitě. Byli jsme velmi mile překvapeni a nemohli jsme pochopit, kde maminka vzala tolik peněz, že nás najednou tak slušně oblekla. Až později jsme se dověděli, že všechny tři vdané sestry se na nás složily, abychom mohli, slušně oblečení, chodit do tanečních a klidně dostudovat alespoň piaristické gymnázium.

Když Láda odmaturoval a jako lékárenský praktikant odcházel do Vyškova, daroval mi svoje černé sako. A tak jsem měl najednou troje šaty: jedny soukenné do školy, druhé světle modré do tanečních a třetí černé k maturitě, která se už kvapem blížila. Světle modrá barva se mi líbila proto, že moje nešťastná láska Eliška Mazačová měla bělmo očí tak krásně zbarvené domodra. Nové šaty jsem si šetřil tak, že mi vydržely až do doby, kdy jsem nastoupil svou kantorskou dráhu.

Bratr Joža, který neměl děti, vzal k sobě nejmladšího Karla, aby ho řádně doučil, a tak jsem zůstal doma s nemocnými rodiči sám.

Tehdy u nás bylo neveselo! Tatínkovi, kterému šlo už na šedesátý rok, se choroba zhoršovala a maminka též očividně slábla. A já jsem musel pustit některé kondice, abych se mohl s celou houževnatostí připravovat k maturitě.

V té době mi paní Mazačová, předsedkyně studentského podpůrného spolku, na návrh profesorského sboru obstarala na celý týden obědy zdarma v zámožných rodinách. Zpočátku jsem tuto dobře myšlenou pomoc přijal jen s malým nadšením. Později jsem zjistil, že mne v těchto rodinách přijímají, aniž by mi dali cítit, že mi chtějí pomoci v nezáviděníhodné situaci. Pak už jsem se při společném stolování v těchto rodinách cítil dobře. Zvláště rád jsem každou neděli chodil do rodiny továrníka Šika, který měl velmi krásnou a sympatickou manželku (do níž jsem se skoro beznadějně zamiloval) a dvě rozkošné dcerky. Starší byla asi desetiletá. Když jsem se za války dozvěděl, že němečtí kati celou rodinu v Osvětimi upálili, byl jsem úplně šokován.

Na začátku septimy jsme měli taneční. Tančil jsem velmi rád. Valčík a polku jsem se naučil už předtím na čajových večírcích, které pořádal otec jednoho mého spolužáka ve svém bytě a na které mne občas pozval.

V první taneční hodině jsem byl poněkud nesvůj, ale v každé další jsem se zamiloval vždy do jiné dívky, až mi nakonec zůstala nejvěrnější Andulka Rolečková. Ale nemohl jsem se do ní zamilovat doopravdy, protože už delší dobu jsem trpěl beznadějnou láskou k Elišce Mazačové.

Na závěr uspořádal taneční mistr rozlučkový všestudentský ples. Chlapci si

předem zakoupili papírové růžičky, kterými obdarovávali svoje tanečnice. Slečny zase připínaly svým nejlepším tanečníkům na kabát malé barevné kotiliónky. Ten, kdo jich na konci měl nejvíce, byl zvolen králem plesu, a která z dívek dostala nejvíce růžiček, byla královnou. Shodou okolností králem jsem byl já a královnou Andulka Rolečková, nejsympatičtější tanečnice večera. Dostali jsme krásné kytice polních květů a studentský orchestr nám zahrál sólo.

Domů jsem přišel ozdobený kotilióny jako sovětský generál medailemi. Aby mi kytice neuschla, položil jsem ji venku na špalek před chlévem a šel jsem spát do kůlny, abych nevzbudil rodiče. Ráno jako obyčejně maminka vypouštěla kozu na zahradu, aby se trochu popásla, a ta hloupá koza mi celou moji krásnou kytici sežrala. Asi po pěti letech při jedné návštěvě Rychnova jsem navštívil Andulku. Byla již vdaná. Při vzpomínce na krásný studentský ples mi ukázala ve vitrině uschlou kytici, kterou jako královna plesu dostala. Já jsem se ovšem neodvážil svěřit, co se stalo s mou kytkou, abych neposkvrnil naši společnou milou vzpomínku . . .

Předmaturitní výlet do Orlických hor. Sedím zcela vpředu s květinami.

Dva měsíce před maturitou nás vzal náš třídní profesor Fr. Bera na pěkný výlet do Orlických hor, abychom si trochu odpočinuli od „předmaturitní horečky“. V pondělí jsme pak psali první písemku, z češtiny. Mohli jsme si vybrat jedno z těchto tří témat:

1. Jak povstala naše říše?
2. Jen kdo dělný, nesmrtelný, výš se vznese, zaplá tam, na čelence člověčenstva nejzářnější drahokam.
3. Příroda spasí vás, v této bibli čtěte!

V úterý jsme měli Tacita a ve středu z řečtiny Sofokla.

„Podobné písemky Rychnov ještě nezažil!“ psal jsem tenkrát svému bratrovi do Vyškova.

Všecky tři písemky se mi vydařily dobře, jen češtinář poznamenal, že moje obsahově dobrá písemka byla sice bez pravopisných chyb, ale velmi krátká. Jak by nebyla, když vedle mne seděl při písemce hrabě Otmar Kolowrat, který nikdy v životě tělesně nepracoval, a přitom si zvolil druhé téma o práci. Uprosil mne, abych mu pomohl. Tak za čas vymezený na jednu písemku jsem vypracoval úlohy dvě. Proto ta moje „Jak povstala naše říše“ byla tak krátká. Byl tu však ještě jeden důvod, který ale nechci ve svých vzpomínkách uvádět.

Maturovali jsme ze čtyř předmětů: z matematiky, češtiny, latiny nebo řečtiny a z dějepisu. Byl jsem dost dobře připravený, jen německé dějiny mi dělaly velké potíže. Proto jsem těsně před zkouškou navštívil profesora dějepisu a poprosil ho, aby mi nedával Welfy a Štaufy z německé historie ani teritoriální vývoj Čech, protože jsem neměl čas si tyto otázky pořádně zopakovat. Slíbil mi to.

Maturovali jsme v sobotu ráno už jen dva poslední v abecedě: hrabě Kolowrat a já. Matematické příklady jsem vypočítal hravě, z češtiny jsem dostal dramatickou literární tvorbu a z latiny úryvek z druhého zpěvu Vergiliova začínajícího slovy: „Nox erat et terris animalia somnus habebat“.

Pak přišel na řadu dějepis. Profesor mi dal papírek, na němž byly tři otázky: Welfové a Štaufové, Teritoriální vývoj Čech a Vysoké školy. Zbledl jsem, položil papírek na stůl a čekal rezignovaně na svoji popravu.

Ta se však nekonala. Stal se zázrak, který mne zachránil. Byla sobota a mou zkouškou z dějepisu měly maturity končit. Předseda chtěl odjet domů už poledním vlakem. A proto, když jsem pln strachu zasedl na křeslo zkoušených, náš milý předseda prohlásil: „Můžete odpovídat jen na třetí otázku!“ Tuto otázku jsem dokonale ovládal a po jeho slově „dost“ jsem radostně vyskočil a rychle odešel, aby si to nerozmyslel a nedal mi ještě další otázku.

Na věnečku abiturientů jsem profesoru Březinovi, kterého tak vtipně popisuje Karel Poláček ve svém románu Okresní město, jeho zlý omyl odpustil, když mi řekl: „Jistě si pamatuješ, že jsem si hned po tvé prosbě obě otázky zapsal ke tvému jménu do notesu, a přitom jsem přeslechl to slůvko nedával. A když jsem se tebou loučil, byl jsem přesvědčen, žeš mi otázky přinesl, abych ti je dal.“

Maturoval jsem s vyznamenáním. Za pěkné vysvědčení mi strýc Kalvach dal pěknou černou soukennou látku, abych si dal ušít zimmník, první v životě. Místo zimmníku jsem si však dal ušít podle tehdejší módy pláštěnku dlouhou až po paty.

Podle přání rodičů mělo maturitou moje studium skončit. Já jsem však měl jiné plány. Profesor matematiky Bajer mně totiž ještě před maturitou radil, abych se nebál a šel do Prahy studovat matematiku a fyziku. Že se svým nadáním hravě dokončím univerzitní studia. Jeho rada mi vrtala hlavou víc a víc, až jsem se rozhodl, že to v každém případě zkusím. Abych si vydělal pro začátek pár potřebných korunek, nabídl jsem již dříve sadaři Plodkovi, že mu sám očešu celou alej, všechny třešně a raná jablka. Po utržení poslední třešně jsem měl v kapse deset korun a několik krejcarů.

Dalších sedm korun mi vyplatil na konci prázdnin otec jednoho sextána, kterého jsem celý srpen připravoval z matematiky, aby úspěšně složil reparát. A tak jsem se se sedmnácti korunami a několika krejcarý chystal do Prahy na Karlovu univerzitu. Rodiče ani sourozenci mi k mému „značnému“ obnosu nemohli přidat vůbec nic. Sestře Anně v té době zemřel dvacetiletý syn, bratr Mařky Stárkové, a Karla už

C. k. vyšší gymnasium v Rychnově n. Kn.

Číslo 17.

Vysvědčení dospělosti.

Josef Bedřich
narozený dne *14. září 1890* v *Rychnově n. Kn. v Čechách*,
náboženství *katolického*, konal studia gymnasijní od roku *1901/2*
na c. k. vyšší gymnasiu v Rychnově n. Kn.
kděž je i
dokončil a podrobil se zkoušce dospělosti po rozumu ministerského nařízení ze
dne 29. února 1903, čís. 10.051 (Věstník min. čís. 18).

Na základě této zkoušky byl uznán

k návštěvě university

dospělým s vyznamenáním.

Rychnově n. Kn. dne 3. července 1909.

C. k. zem. šk. inspektor

Dr. Frant. Krsek,
předseda zkušební komise.

K. Havránek,
c. k. gymnasijní ředitel.

František Braun,
třídní.

Moje maturitní vysvědčení.

měla řůru malých dětí. A když se mne Lojza ptala, zdali nepotřebuji ještě nějaké peníze, ujistil jsem ji, že mám dost a že je v Praze mnoho podpůrných spolků, které mi pomohou.

Finančně si stál dobře jen Bohumil, který mi nabídl pomoc, aniž bych ho o ni žádal. Když se dověděl, že se chystám na univerzitu do Prahy, poslal mi dopis, ve kterém stálo: „Dohodli jsme se s Aničkou, že bychom ti mohli posílat měsíčně 10 korun, ovšem pod podmínkou, že se zavážeš, že celý obnos, co od nás dostaneš, splatíš našim dětem, až se staneš profesorem.“ Bratrova podmínka se mne nemile dotkla a já jsem se nechtěl zavazovat k tak samozřejmé povinnosti. Byl jsem tenkrát mladý a trošku nemístně hrdý – a odmítl jsem.

Nastal čas loučení. Tatínek mi podal ruku, popřál mi mnoho štěstí v tom bludišti velkého města a napomenul mne, abych neflámoval, řádně se učil a co nejdříve studium ukončil. Moji rodiče i sourozenci se měli vzájemně rádi, ale nikdy, pokud se pamatuji, se nepolíbili, ani při loučení nebo při návštěvě. Maminka, která mne se slzami v očích vyprovodila až na nádraží, mne také nepolíbila. Rozloučila se se mnou jen Božím požehnáním a křížkem na čelo.

K vlaku se přišla rozloučit také sestra Lojzka. Dala mi adresy dvou svých pražských známých, které jsem měl navštívit a od ní pozdravovat. Ani netušila, jak mi tím pomohla! V poslední chvíli před odjezdem přiběhla i Karla a přinesla mi balíček cukrářských dobrot.

Koupil jsem si lístek za režijní cenu (tato výhoda zůstala tatínkovi i po jeho propuštění ze služby), ještě naposled jsem všem podal ruku a nastoupil do vlaku, který mne odvázel na studia do stověžaté matičky Prahy.

Hned po příjezdu do Prahy jsem si přes jednu ruku přehodil pláštěnku, do druhé ruky jsem vzal škatuli, v níž jsem měl černé sako, dvě košile, větší počet vysokých límců, tvrdé náprsenky a manžety, a vypravil jsem se podle první adresy od sestry na Vinohrady do Máchovy ulice č. 6 k paní Pazderové. Přijala mne velmi vlídně, vyptávala se na mou sestru a uvařila sobě i mně bílou kávu. Rozbalil jsem balíček, který mi dala sestra Karla na cestu, a skoro celý jsme ho ke kávě společně zkonsumovali. Mezi řečí mně nabídla, že dokud si nenajdu vhodný byt, mohu zatím bydlet u ní a jejího šestnáctiletého syna. Tuto nabídku jsem s radostí přijal a hned jsem jí dal zálohu na byt ve výši 5 korun. Zdráhala se sice, nechtěla peníze přijmout, ale nakonec si těch pět korun strčila do zástěry a slíbila, že mi bude dávat i snídaně.

Druhý den ráno jsem zašel do Klementina a dal jsem se zapsat na filosofickou fakultu. Zaplatil jsem 6 korun zápisného a dostal jsem index přednášek a adresu „Husova fondu“. Ve Spálené ulici, kde byla studentská menza, mi tajemník fondu dal po krátkém rozhovoru zdarma lístky na obědy na celý měsíc.

Poněvadž přednášky začínaly až 8. října, zašel jsem ještě na druhou adresu do Nuslí. I paní pekařka byla potěšena, že si na ni moje sestra vzpomněla, vyptávala se mne na mé poměry a když jsem odcházel, dala mi bochník chleba a do konvičky nalila petrolej, abych si mohl večer při učení svítit. Když jsem se loučil, řekla mi: „Přijďte si, studente, vždycky ve čtvrtek pro čerstvý chléb! A nashledanou!“ Poděkoval jsem a s rozpačitými pocity jsem se vracel zpět do Máchovy ulice. Pro začátek jsem tedy byl zajištěn. Měl jsem dost chleba, v poledne dobrý oběd a ještě šest korun v kapse. Že jsem chodil spát bez večeře, mi nevadilo, na to jsem byl zvyklý z domova.

Posluchačovo jméno (studiosi nomen): <i>Sobr Bedřich</i> Rodiště (locus nat.): <i>Rychnov</i>		Fakulta <i>filosofická</i>			
bř stud. roku <i>1909-10</i>		(Semestre.....) (anni.....)			
Název přednášky i jméno přednášejícího (Index scholarum et nomina magistrorum)	Počet týd. hod. (Quod per hebdom. horas)	Stvrzení kvestorovo o zápisu, o zaplacení kolejného neb osvobození (Recept. nomen et didactrum solutum aut immunitatem testatur quæstor)	Stvrzení přednášejících o zápisu (Receptum nomen testatur magistri)	Potvrzení návštěvy přednášek (Scholas frequentatas testatur magistri)	Poznámky (Adnotata)
<i>Hygiena školstva. M. j. prof. Dr. Růžička</i>			<i>Růžička</i>	<i>Růžička</i>	
<i>Úvod do počtu diferenciálního a integrálního a do analýzy a geometrie prostorné. Soubor doc. Dr. Závřská</i>			<i>Závřská</i>	<i>Závřská</i>	
<i>O proměně diferenciálních. R. prof. Dr. Pebr</i>	4	} <i>Pebr</i>	} <i>Pebr</i>		
<i>O počtu variačním. R. prof. Dr. Pebr</i>	1				
<i>Diferenciální geometrie ploch. R. prof. Dr. Sobotka</i>	5		<i>Sobotka</i>	<i>Sobotka</i>	
<i>Výklady a cvičení o elementární algebře a analýze. R. prof. Dr. Pebr</i>	2	} <i>Pebr</i>	} <i>Pebr</i>		Potvrzení děkanovo
<i>Cvičení z geometrie elementární. R. prof. Dr. Sobotka</i>	2				
<i>Experimentální fyzika v přednášce soustavinné. Č. k. avoní rada r. prof. Dr. Šrouhal</i>	5		<i>Šrouhal</i>	<i>Šrouhal</i>	

Ukázka ze seznamu přednášek, které jsem si zapsal v roce 1909. (Celý seznam je uveden v Pokrocích matematiky, fyziky a astronomie 49 (2004), 322–337.)

Další den jsem seděl u stolku a psal rodičům dopis. Vtom se vřítla do místnosti dvě veselá děvčata asi 16- a 18-letá. Ta starší mne objala a dala mi takovou hubičku, že se mi až zatočila hlava. Přitom zašveholila: „Františku, ty jsi vyrostl! A jak ses změnil!“ František byl syn mé kvartýrské, která právě vešla do pokoje a představovala mne: „To je náš student. Přijel z Rychnova a bude studovat na univerzitě.“ Starší děvče se začervenalo a mladší jen poznamenalo: „Tys tomu dala!“ Byl jsem trochu v rozpacích a pomyslel jsem si, že bude nejlepší, když zmizím. Oblékl jsem si kabát, vymluvil se, že musím na přednášky (které ještě nezačaly) a s pozdravem jsem odešel.

Tak tohle byla první hubička, kterou jsem dostal od děvčete, i když jen omylem. Byl jsem zvědav a těšil jsem se na druhou pusku, kterou jistě nedostanu omylem, ale z lásky. A skutečně, brzy jsem se dočkal. Ale o tom až později.

Osmého října 1909 zahájil náš hlavní profesor Karel Petr přednášky v přeplněném sále v Krakovské ulici a hned diferenciálními rovnicemi. Byla to čtvrtá nejtěžší partie z jeho pětiletého cyklu přednášek. Na začátku hodiny nás přivítal velmi srdečně. Konstatoval, že ho těší, jaký ohromný je zájem mezi studenty o vědu všech věd. Zároveň nás však upozornil, že mnohý absolvent bude muset bohužel několik let čekat na umístění na českých školách, kterých byl v českých zemích za Rakouska tak malý počet.

Přednášce profesora Petra jsem vůbec nerozuměl a na další už jsem nešel. Zvolil jsem si lehčí přednášky docenta Františka Závíšky o základech diferenciálního a integrálního počtu a profesora Čenka Strouhala, který krásně a s elegancí přednášel experimentální fyziku.

V prosemináři, který vedl prof. Petr a kde jsme řešili jen jednodušší matematické problémy a příklady, jsem se spřátelil se dvěma vynikajícími posluchači, a to s Jaroslavem Heyrovským, budoucím nositelem Nobelovy ceny za chemii, a Jaroslavem Jaruškem, který se po druhé světové válce habilitoval na Karlově univerzitě. Pomáhal mi při domácích písemkách a jemu mám co děkovat, že jsem studia zakončil s dobrým prospěchem.

Můj denní program byl až do vánoc jednotvárný. Ráno přednášky, odpoledne příprava na další den a večer jsem se toulal po Praze. Často jsem skončil svou procházku až na Pražském hradě, abych se pokochal pohledem na naši stověžatou matičku.

Domů jsem posílal lístky, v nichž jsem líčil svůj pobyt v Praze v nejkrásnějších barvách. Dělal jsem to proto, abych svým těžce nemocným rodičům udělal radost. Denně jsem chodil na Václavské náměstí k redakci „Národní politiky“ a v rubrice inzerátů jsem hledal nějaké kondice. Nenašel jsem však nic. Byl začátek školního roku a o kondice nebyl velký zájem.

Nevěděl jsem, jak to zařídím, až utratím zbývajících 6 korun a paní Pazderová bude žádat dalších 5 korun za byt a za snídaně. Ale i zde jsem měl štěstí. Na konci měsíce mne paní Pazderová požádala, abych vyučoval matematice jejího syna Františka, který chodil na odbornou školu, a dodala, abych si nedělal starosti s dalším placením za byt.

Před vánocemi jsem přijel večerním vlakem domů. Dveře byly zamčené na klíč. Když mi po zaklepání nikdo nepřišel otevřít, vylezl jsem na pavlač a oknem viděl, že rodiče leží v posteli a spí. Potichu jsem zaklepal na okno. Maminka se probudila a když mne poznala, otevřela okno. Aby nemusela vstávat a otevírat dveře, vlezl jsem dovnitř otevřeným oknem. Maminka hned začala naříkat: „Hochu, hochu, měl jsi raději zůstat v Praze, když se ti tam tak dobře daří. My ti nemůžeme dát ani štědrovečerní večeři.“ „Ale maminko, vždyť já nepotřebuji žádnou večeři. Přijel jsem se hlavně na vás podívat a povědět vám, co jsem všechno v Praze zažil. Navíc: všechny rodiny, u nichž jsem obědvával, mi přikazovaly, abych k nim při každé návštěvě Rychnova zašel jako domů. Jistě mne někde pozvou ke štědrovečernímu stolu.“

Tatínek vstal a rozsvítil lampu. „Věřím, že tě pozvou“, řekl, „vždyť tě všichni měli rádi. Ale o nás je taky dobře postaráno. Děti se střídají, opatrují nás a přinášejí nám jídlo.“ Bylo mi těžko u srdce a v tu chvíli jsem byl rozhodnutý, že se do Prahy už nevrátím, budu dávat kondice a starat se o rodiče jako dřív.

Události se však daly jiným směrem. Bohatý advokát dr. Kalis věnoval Hlávkově koleji v Praze 10 000 korun a vyhradil si právo jmenovat každoročně na volné bezplatné místo jednoho abiturienta rychnovského gymnázia. Zavolał mne k sobě a oznámil mi, že po poradě s mým bývalým profesorem matematiky navrhl na to místo mne. V krátké době budu prý o přijetí do koleje vyrozuměn přímo z Prahy. Zároveň mne poučil, že na konci každého roku jsem povinen podat mu zprávu, jak jsem se choval, jak jsem studoval, a po příjezdu do Rychnova jsem povinen navštívit ho a poděkovat mu.

Z koleje mně oznámili, že jsem přijat a mohu kdykoliv nastoupit. Ihned jsem zařídil převoz obou rodičů do nemocnice. Mamince konstatovali rakovinu jater a tatínkova nemoc se zhoršila natolik, že byl téměř celý den upoután na lůžko.

V Hlávkově koleji mi přidělili pokoj číslo 14 v prvním poschodí. Spolu se mnou bydlel Robert Kalivoda, který studoval už druhým rokem na filosofické fakultě a studoval též matematiku. Robert se stal mým nejbližším kamarádem a přítelem nejen po celou dobu mých studií, ale i v mém dalším životě.

Dostávali jsme chutnou celodenní stravu. Tím jsme byli hmotně zabezpečeni a nemuseli dávat tolik kondicí. Byli jsme povinni navštěvovat kurzy němčiny, francouzštiny nebo angličtiny podle vlastní volby. Dvakrát v týdnu jsme také šermovali v tělocvičně pod vedením italského trenéra. Měli jsme k dispozici i místnost s kulečnickem a několika stolky se šachovnicemi.

V polovině června, kdy přednášky na univerzitě ještě běžely, jsem dostal dopis od bratra Josefa, že s maminkou je zle. Ihned jsem jel domů. Při jedné z posledních návštěv mne maminka prosila: „Bedřichu, až dostuduješ a budeš pánem, nezapomeň na našeho Karla a pomáhej mu, jak budeš moci. Vypadá to, že po tatínkovi zdědil jeho lehkomyšlnou povahu.“ Maminčino poslední přání jsem v následujících letech splnil.

Maminka dotrpěla 20. června 1910. Sotva jsme ji pochovali, zemřel i otec. Dožil se 62 let a maminka o dva roky méně.

Zatímco maminku jsme pochovali ve vší tichosti, tatínek měl velký pohřeb, protože byl pro svoji veselou a dobrosrdečnou povahu mezi lidmi oblíbený. Mnoho jeho přátel na něj dlouho vzpomínalo.

Mně i všem sourozencům bylo rodičů velmi líto, ale neplakali jsme. Naopak, přáli jsme jim, že skončilo jejich utrpení.

Před odjezdem do Prahy jsem koncem srpna navštívil doktora Kalise, abych mu podle jeho přání podal zprávu o životě v koleji a o dobrém výsledku při částečných zkouškách na univerzitě. Ještě jednou jsem mu poděkoval za to, že mne tehdy do Hlávkovy koleje doporučil. Při loučení natáhl svoji ruku k mým ústům a já jsem ji musel políbit. To bylo trochu moc na šofráckou povahu! Taková pohana! Zrudl jsem a zapřísáhl se, že doktoru Kalisovi už nikdy poděkovat nepůjdu.

V dalších dvou letech jsme žili s Robertem bezstarostně a byli jsme veselí a šťastní. Robert byl Moravák z Holešova a stejně jako já pocházel z chudé rodiny. Byl výborným houslistou a zpěvákem, chodil do pěvecké školy paní Zielecké. Byl neobyčejně inteligentní a na můj duševní vývoj měl mimořádný vliv. Spolu jsme viděli téměř všechny opery, které se hrály v Národním divadle. Z předcházejícího roku měl mnoho divadelních programů s krátkými obsahy oper a s hereckým obsazením. Já jsem si pak před každým představením přečetl děj opery a Robert mi

někdy zazpíval i některou barytonovou árii. S jakým oduševněním a krásně zpíval například prolog z Komediantů!

Poznával jsem všechny Smetanovy, Dvořákovy i nejlepší světové opery. Slyšel jsem zpívat vynikající zpěváky, například Buriana, Mařáka a Destinnovou. Nevynechali jsme žádnou příležitost, abychom v činohrách obdivovali naše výborné herce a herečky, například Vojana, Mošnu, Deyla, Dostálovou, Naskovou a další. Absolvovali jsme celý cyklus Shakespeareových her, režírovaných velkým režisérem a básníkem Jaroslavem Kvapilem.

V koleji jsem dostával volné vstupenky na všechny bály a maškarní plesy, které každoročně pořádali umělci Národního divadla. Rádi jsme se těchto zábav zúčastňovali, protože jsme měli příležitost osobně se seznámit s některými význačnými umělci. Na jeden maškarní ples umělců Národního divadla mám zvlášť milou vzpomínku. Když jsme si s Robertem za poslední společné peníze obstarali masky dvou potulných trubadúrů, zůstaly nám každému právě jen dva krejčary na přechod mostu na Žofín a krejcar pro oba na šatnu. Na plese bylo mnoho krásných masek, zřejmě z garderoby Národního divadla. Bavili jsme se výborně. Robert hrál na mandolínu a měl velký úspěch. Pokud jsme netančili, drželi jsme se pohromadě. Nikdo v nás nepoznal potulné trubadúry a jedna maska na nás dokonce zavolala: „Syčáci!“

Skončil valčík „Na krásném modrém Dunaji“ a moje tanečnice mi pošeptala do ucha: „Pojďme si něco vypít!“ Když jsem si vzpomněl, že mám jen jeden krejcar na zpáteční přechod přes most, vyrazil mi na čele pot. Dobře to však dopadlo. Moje tanečnice si objednala jen limonádu a nepřipustila, abych ji zaplatil. Potom poručila dvě sklenky a připila si se mnou na zdraví. Po půlnoci, když jsem ji, už odmaskovanou, vyzval opět k tanci, se mi představila. Byla to členka Národního divadla paní Slavínská, která hrála Lesanu ve Strakonickém dudákovi. Když jsem se pak při tanci omlouval a prozradil jí, že mám jen ten jeden krejcar, upřímně se zasmála a řekla: „Přece jsem nemohla připustit, aby potulný trubadúr za mne platil tak drahou limonádu!“

Bál skončil o čtvrté hodině ráno. Odcházeli jsme plni pěkných dojmů, znepokojovala nás jen jedna nepříjemná myšlenka. Náš domovník totiž po půlnoci otevíral bránu jen za dva krejčary, a ty jsme neměli. Protože nám bylo chladno, nezbylo nám nic jiného, než strávit zbytek noci v blízkém kostele na Karlově náměstí, kde se v zimě celý den topilo, a počkat tam (v modlitbách) až do šesté hodiny, kdy se kolej otevírala.

S Robertem jsme nechodili jen do Národního divadla, kde jsme sedávali na schůdcích druhé galerie; absolvovali jsme i značný počet koncertů. Koncerty Moravských učitelů a skladby Smetanovy a Dvořákovy jsme nevynechali ani jednou. Largo z Dvořákovy symfonie Z nového světa mi často hrál Robert, když jsme se chtěli dostat do roztoužené nálady.

I na koncerty rozdávala správa koleje zájemcům volné vstupenky. Do divadla jsme si kupovali jen nejlacinější vstupenky k stání a jen tehdy, jestliže pohostinsky vystupoval nějaký význačnější zahraniční umělec. Většinou jsme si však vstupenky kupovali jen velmi zřídka, protože obě biletárky na druhé galerii nás pouštěly bez lístků a ještě nám zdarma půjčovaly divadelní kukátka. My jsme jim na oplátku půjčovali vzrušující romány na pokračování.

Robert měl dvě slušné kondice (učil budoucího výborného filmového režiséra Macha) a já, abych mohl řádně pokračovat ve studiu, jsem vyučoval jen syna univerzitního profesora Vysokého, rychnovského rodáka. Kromě toho jsem se na podzim roku 1910 seznámil s Jařinou. Celá naše „Pohádka“ je vylíčena v jejích dopisech.

Poslední tři roky na univerzitě

V letním semestru 1912 už jsem nebyl přijat do koleje, neboť mé volné místo obsadil doktor Kalis jiným absolventem rychnovského gymnázia. Tento „dobročinný“ skutek zřejmě provedl proto, že jsem mu dvakrát za sebou nepřišel poděkovat a políbit jeho dobroditelskou ruku.

Ocitl jsem se v dost těžké situaci, ale snášel jsem ji poměrně dobře. Věřil jsem vždy ve své štěstí, které mi na smrtelné posteli popřála maminka a které mne provázelo po celou dobu mého dlouhého života. Nešel jsem už k paní Pazderové, ani jsem nechodil v černé pláštěnce do Nuslí pro čerstvý chléb, ale přibral jsem si další kondice a snažil jsem se ze všech sil dosáhnout co nejlepšího prospěchu, abych si mohl zažádat o stipendium. Vše se mi podařilo, ale přecenil jsem své síly, nervy mi vypověděly službu a onemocněl jsem. Protože mne stále bolela hlava, nemohl jsem dlouho chodit na přednášky a začal jsem pochybovat o tom, že bych v dohledné době mohl s úspěchem složit státní zkoušky. Když jsem si připomněl výstražná slova profesora Petra, že po absolvování univerzity budu muset 6 až 8 roků čekat na místo na střední škole, opustil jsem s těžkým srdcem Jařinu a přerušil svoji pohádku o lidské lásce.

Ač všechny stopy po mé nešťastné lásce k Ele Mazačové byly zaváty krásnou duší Jařiny, přece jsem ji dost nemiloval. Byla to jen její velká láska a nevyslovitelně krásná duše, které mne vzrušovaly a připoutávaly k ní. Po roce jsem se k Jařině opět vrátil. Darovala mi vzácný prsten a rozloučila se posledním listem: „Drahý můj Bédo, věřím v moc svých posledních polibků, jež s žehnáním usedají na Tvé čelo, a věřím, že jsou s to vymodlit Ti štěstí na celý život.“

Tento dopis vhodila do poštovní schránky v den své svatby 14. srpna 1913. V tentýž den se mi rozlomil darovaný prsten, aniž bych to zpozoroval, a spadl mi z prstu. Hledal jsem ho všude, ale nenašel jsem ho. Zůstal mi jen hřejivý pocit v srdci a trvalá vzpomínka na ojedinělé a vzácné přátelství.

Studium na filosofické fakultě trvalo tenkrát osm semestrů. Abych mohl být připuštěn k učitelské zkoušce, musel jsem složit povinná kolokvia z chemie, filosofie, pedagogiky a z přednášek o hygieně. Kromě toho jsem se po jeden semestr povinně účastnil cvičení matematického semináře, pracoval po dobu dvou semestrů v laboratoři Fyzikálního ústavu a po jeden semestr v laboratoři chemického ústavu. Všechna kolokvia, seminář i práce v laboratořích jsem absolvoval (až na pedagogiku) s výborným prospěchem.

Na první zkoušku z chemie jsem často vzpomínal. Bylo to počátkem března roku 1910. Za krásného počasí jsem seděl v parku na Karlově náměstí a učil se chemii. Když jsem se právě naučil sloučeniny síry, zastavil se u mne můj dobrý přítel Jaroslav Heyrovský, který byl na cestě do Chemického ústavu k profesoru Raýmanovi, u kterého se chtěl pokusit složit zkoušku z chemie. Ačkoliv jsem se vymlouval, že ještě nejsem dobře připraven, přemluvil mne, abych s ním šel zkusit štěstí.

Ke zkoušce nás přišlo deset. Profesor Raýman prudce vstoupil do posluchárny a ihned začal zkoušet. Při povinné státní zkoušce neexistovala jiná známka než výborná. Jinak musel kandidát po dvou měsících zkoušku opakovat. Heyrovský byl na řadě třetí a já čtvrtý. Prvního adepta profesor vyhodil, vyhodil i druhého a k tabuli šel Heyrovský. Znal jsem jej jako vynikajícího a velmi nadaného studenta a byl jsem přesvědčen, že profesora Raýmana zdeptá svými vědomostmi. Zpočátku skutečně odpovídal velmi dobře, jen v poslední otázce trochu zakolísal a rozčilený Raýman ho vyhodil také. Nic nepomohlo, že Heyrovského otec byl též univerzitním profesorem, tedy Raýmanovým kolegou. Raýman byl neúprosný. S malou dušičkou jsem k tabuli nastoupil já. Jaká náhoda! Dostal jsem sloučeniny síry, které jsem měl v čerstvé paměti z parku na Karlově náměstí. Po pěti minutách mi profesor Raýman psal výbornou. Trošku posmutnělý Heyrovský na mne čekal před budovou a jen si povzdechl: „Tak jsem to dobře prostudoval!“ Druhý den už nepřišel na Petrovy přednášky z matematiky. Zaměnil matematiku za chemii a odešel na univerzitu do Anglie, kde u jednoho vynikajícího profesora tři roky chemii studoval. Potom se vrátil do Prahy a složil s vyznamenáním státní zkoušku z fyziky u výborného profesora Bohumila Kučery, který ho upozornil na myšlenku polarografu.

Pak Heyrovský opět odešel do ciziny, napsal mnoho vědeckých pojednání, stal se členem mnoha vědeckých institucí a za polarograf dostal Nobelovu cenu za chemii. Škoda, že jsem tenkrát z té chemie také nepropadl!

Před několika lety jsme se sešli na Donovalech, kde u paní Bačkorové trávil svoji dovolenou. Jeho první slova byla: „Pamatuješ se, příteli, jak jsem u Raýmana propadl z chemie?“ Pak mi vyprávěl, jak se po druhé světové válce definitivně vrátil do Prahy, jak založil vědecký ústav, jak se pro některé lidi jako ředitel ústavu stal nežádoucím a jak byl suspendován. Byl rehabilitován až na zákrok ruských vědců.³

Nešťastný šestý semestr se chýlil ke konci. Všechny předepsané zkoušky jsem složil s výborným výsledkem a zažádal jsem si o stipendium.

O prázdninách jsem odjel k sestře do Poličky, kde jsem se důvěrně seznámil s mým vrstevníkem výborným houslistou Bohuslavem Martinů. Byl to tichý a nenápadný chlapec, ale hořel láskou k hudbě a velmi jej zajímal divadelní a hudební život v Praze. Několikrát jsem ho navštívil v jejich přízemním bytě na rohu náměstí a nikdy jsem ho nemusel dlouho prosit, aby něco krásného zahrál a přivedl mne tím do nálady veselejší než byla ta, kterou jsem si přivezl z Prahy. Už tehdy komponoval lehčí skladby a některé z nich mi přehrával na klavíru. Během jedné odpolední procházky mne pozval na letní taneční večer, v jehož kulturním programu sám účinkoval. Byl to pěkný studentský večer. Bavili jsme se výborně a tančili až do pozdních ranních hodin.

Mou partnerkou byla pěkná veselá blondýnka. Její jméno si už nepamatuji, vím jen, že to byla dcera majitele parní pily v Poličce.

³V době, kdy byl Heyrovský na Donovalech, jsem také bydlela u paní Bačkorové v podnájmu. Neodolala jsem a prozradila jí, jak vzácný člověk a velký vědec u ní bydlí. A její reakce? Druhý den ráno, když jsem s Heyrovským před domkem čistila boty, Heyrovský najednou povídá: „Tak včera nám paní Bačkorová říkala, že budeme za pokoj platit 20 korun denně, a dnes už to zvýšila na 30 korun!“ Neměl ani tušení, že jsem to všechno pokazila já. Když pak Heyrovského a jeho manželku přijel navštívit jejich syn Michal, byla jsem jím tak okouzlená, že když se mi pak narodil syn, dala jsem mu jméno Michal. Heyrovského vzorem byl Michael Faraday, chemik, jehož portrét byl v profesorově pracovně a jehož heslo bylo „Pracuj tak, abys všechno dokončil“. *Eva.*

Po několika dnech, když jsem se opět chystal navštívit Martinů, jsem ji potkal na náměstí. Vesele jsme se pozdravili a pak jsem ji pozval na krátkou procházku městem, abychom si mohli zavzpomínat na milý taneční večer. Vyšla však z toho dlouhá procházka až na kraj blízkého lesíka a řečí veselých i vážných bylo moc a moc. Vyprávěl jsem jí o svém pestrém životě, o maškarním bálu umělců Národního divadla, o své první hubičce. Ona zase vzpomínala na pražský internát, kde se dva roky učila vařit a šít a kde se pořádaly společenské večírky spojené s tancem. Bylo nám tak dobře, že jsme návrat domů dlouho odkládali. Doprovodil jsem ji až k jejich pile a při loučení jsem v jejích očích viděl touhu, abych ji poprosil o další schůzku. To jsem ale neudělal, protože už jsem byl přichystán k odjezdu do Rychnova.

Sestra, která neměla vlastní děti, si k sobě vzala Růženku Šárovou, dcerku sestry Karly. Té jsem přepustil svoje místo a odjel ke Karle do Rychnova.

Koncem srpna jsem dostal dopis od sestry z Poličky, kde mi sdělovala, že otec té blondýnky mi nabízí finanční pomoc bez jakýchkoliv závazků z mé strany, abych mohl bez starostí a v klidu ukončit svá studia. Přirozeně jsem odmítl. Ne však z nějaké nemístné hrdosti, ale jen proto, že jsem pevně doufal, že po prázdninách určitě dostanu stipendium.

Když už jsem byl v Rychnově, uvažoval jsem o tom, zda bych neměl jít Kalisovi pořádně „poděkovat“ za to, že mne vyhodil z koleje, ale pak jsem si to raději rozmyslel. Ještě než jsem odjel do Prahy, zúčastnil jsem se krátkého výletu do Orlických hor, který zorganizoval profesor Chylský, vášnivý turista a obdivovatel přírodních krás. Na horách jsem se připojil k Růžence Nedvídkové, která si mně postěžovala, že její milý a můj přítel Vašek Vaňků ji po tříleté známosti zrádně opustil. Utěšoval jsem ji, jak jsem nejlépe uměl, a v podvečer u táboráku jsem milou Růženku políbil. To jsem však neměl dělat! Když jsem jí k tomu polibku poslal několik veršů:

*Co stalo se? – Rty naše potkaly se pouze
a celý svět byl kouzlem proměněn . . .
Šum lesa váhavý hned rozzvučel se dlouze
a duše byla plná krásných změn.*

*A potok blízko jen nám smutnou píseň ladil
a teple v naše tváře dýchal les
laskavě nám mírný vítr vlasů hladil
a stokrát krásnější byl zkvetlý vřes.*

Co stalo se? Co zítra stane se?!

napsala mi: „Bédo, mám Vás bezmezně ráda a proto jsem Vám do jisté míry tak zcela pokorně dovolila, abyste mne políbil . . .“

A tak jsem najednou měl dvě lásky! Růženku to vzplanutí brzy přešlo a srdcem se zase vrátila k Vaňkovi. Vyměnili jsme si ještě několik upřímných přátelských dopisů a básniček a rozešli jsme se. Uvádím ještě jednu z těch rýmovaček:

*Údolí malebné, milé jak v ráji,
městečko rozkošné tulí se v něm.
Tam jako sněženka v rodném svém kraji
má krásná dívenka stále snít jen.*

*O štěstí ztraceném, miláčka zradě,
o srdci zklamaném, jež loudí sten.
Hvězdy si šeptají, ptáčátka v sadě,
lásky že prchají jak krásný sen.*

*Vzpomínky překrásné! Po nich jen touží,
přítom však nešťastné bol v srdci plá.
Neb ony potají zrádně ji souží,
spát ani nedají. Ó, kletbo zlá!*

*Slzy již nekanou, líčka jen blednou,
duši má zlekanou, na rtech jen hlas:
„Kéž by se vrátila láska má jednou,
květem svým zlatila opět můj vlas!“*

Marné je volání! . . .

*Nezmůže potok, úžlabinou skal by z jara nepadal
jestliže roztál v slunce paprscích na horách sněh!*

Poličská blondýnka mi poslala do Prahy pozvánku na společenský večírek v jejím bývalém internátě. Když jsem se tam dostavil, byla už na všechny tance i na besedu a čtverylku zadaná a obletovaná různými nápadníky, takže jsem s ní promluvil jen několik slov a brzy odešel. Od té doby jsem ji už nespatriil.

V září se bratr Ladislav necítil zdravotně dobře. Vzal jsem ho tedy do Prahy k lékaři, který rentgenem zjistil počínající tuberkulózu plic. Okamžitě jsme odjeli k jeho příteli – lékárníkovi – do Jugoslávie, který ho již během pobytu na univerzitě zval k návštěvě svého rodného města Gonobic.

Tam Láda v teplém podnebí dostal chrlení krve. Ošetřovala ho mladá hraběnka z gonobického zámku, která si ho velmi oblíbila pro jeho nevšední humor.

Právě byla doba vinobraní. Známé rodiny se každý večer scházely na jiné vinici k přátelskému posezení při dobrém vínku. Zúčastnil jsem se s naším hostitelem několika takových večírků. Během jednoho z nich začali všichni přítomní zpívat píseň, z níž jsem rozuměl jen slovům: „Béda, Béda, jsi jako z leda“. Pan lékárník mi vysvětlil, že jako host mám povinnost políbit všechny ženy, jinak prý nepřestanou zpívat. Tak jsem se odhodlal a šel jsem od jedné ke druhé. Všechny se nechaly docela klidně políbit na ústa a ta poslední, mladá kráska s malým knírkem, mi polibek vrátila. Když jsme se pak ve veselé náladě vraceli do svých domovů, rozložili se všichni do sena na pokosené louce a zpívali krásné národní písně. Byla nádherná noc. Posadil jsem se samozřejmě vedle krasavice s knírkem a pokusil jsem se ji ještě jednou políbit. Domníval jsem se, že je to moje povinnost i bez té písničky. Ale bránila se! Nepochodil jsem ani při loučení. Dlouho jsem však cítil, i ve spánku, černé chloupky, které měla pod nosem.

Na sedmý a osmý semestr jsem dostal stipendium v částce 300 korun ročně, kterou mi zemská pokladna od 1. října 1912 měla čtvrtletně vyplácet. Byl jsem tedy opět na delší čas hmotně zajištěn.

Robert už složil státnice, opustil kolej, ale zůstal nadále v Praze. Přípravoval se totiž na doktorát a zkušební rok si chtěl odsloužit na žižkovské průmyslové škole.

Po prázdninách jsem se nastěhoval do jeho bytu v Nuslích. Byli jsme zase spolu. Do Národního divadla jsme už tak často nechodili, jen Vojana jsme nikdy nevynechali.

Když jsem 1. října dostal prvních 75 korun, koupil jsem hned Růže Šárové (těžce tělesně postižené) hodinky, sobě cylindr (byl tenkrát v módě) za 1,20 korun a dal jsem si ušít pěkný zimmník. Poněvaž jsem nikdy předtím neměl v peněženke tolik peněz, nešetřil jsem a rozhazoval. Není divu, že vždy koncem třetího měsíce jsme se s Robertem dostávali do nepříjemné finanční tísně. Když už nám jednou hrozilo, že budeme muset chodit spát hladoví, opsal jsem si v Klementinu z černé tabule adresu jedné posluchačky, která slibovala 50 korun tomu, kdo jí pomůže vypracovat domácí písemku z geometrie. Byla to náhodou dcera ředitele rychnovského gymnázia Věra Saturníková. Robert přinesl z knihovny několik knih, z nichž jsme si příslušné partie vybrali a srovnali. Večer - už bez večere - jsme zasedli za stůl a společně jsme do rána celou její písemku vypracovali. Když jsem ráno práci psanou dvojím rukopisem odevzdával, byla Věra velmi překvapená, ale po mém vysvětlení a podepsání potvrzení, že honorář vrátíme, pokud písemka nebude přijata, se uklidnila a 50 korun mi vyplatila.

Večer mne Robert netrpělivě očekával před Tumovkou. Bratrsky jsme se rozdělili, objednali si pečené kuře s kompotem a k tomu každý jedno plzeňské pivo. Zaplatili jsme za všechno každý 1,50 korun a pak jsme ještě zašli do moravské vinárny na sklenku dobrého vína.

O prázdninách se Robert seznámil s velmi inteligentní Moravankou, svou budoucí manželkou, která občas přijížděla do Prahy za svým bratrem Emilem Ruskem a přirozeně i za Robertem. Emil se v tu dobu právě oženil s půvabnou rozvedenou paní Soňkou.

Ruskovi si pronajali třípokojový byt na Nuselském náměstí, takže jsme měli možnost scházet se jednou u nich, podruhé zase u nás, a pořádat milé dýchánky, při kterých nám Robert hrál na housle a zpíval své oblíbené árie. Když někdy Robertovi nebo Emilovi poslali z domova vykrmenou husu, připravila nám Soňka výtečné hody, po kterých se vždycky rozpředla debata o všem možném, hlavně o divadle a o knihách. Abychom se nemuseli oslovovat svými křestními jmény, dali jsme si jména z románů ruských spisovatelů. Například Robert byl Míťa (Karamazov), já Romačov (Romóčko z Gončarovovy Strže), Emil byl Zárudný a jeho sestra si ponechala ruské jméno Máša, stejně jako Emilova Soňka.

Celá tato pětičlenná společnost tvořila kroužek milovníků ruské literatury. Já jako bohatý člen kroužku jsem zakoupil na dvoukorunové měsíční splátky 25 svazků děl nejoblíbenějších ruských autorů a všichni čtyři Pražáci jsme si je s velkým zájmem přečetli. Pak jsem je poslal do Olomouce Mášence a přiložil k nim lístek s věnováním. Mášenka mi pak napsala:

Romóčko!

Díky za Vašich několik přemilých slov na Slavíčkovém lístku! Ponechám si s nesmírnou radostí ten vzácný rádeček v naší knihovně. (Jen na zkoušku jsem je tam zařadila.) Nezapomeňte však, milý Romóčko, že duše moje za každý dobrý a ušlechtilější záchvěv Vám nejdříve a nejvíce vděčí a potom až mému Dostojevskému, Gončarovovi a všem těm druhým nebeským duším, s nimiž jsem si již dávno vroucně přála se sblížit

a kteří mi už na věky budou vypravovat o Vás. A dále píše: Přijedeme s Robertem do Prahy. Těším se nesmírně na vás všechny, kteří jste mi jedinou radostí a osvěžením života! Ale Robert mne znepokojuje. Od holešovské schůzky – ani slova! Já sice také ne až na učerejší lístek, v němž mu sděluji, že jsem rozhodnuta jet. Pomyslím-li, že pojedeme spolu, zmocní se mne jakýsi podivný neklid. Cítím, že se blíží významná chvíle mého života.

Ráztoky – v empírových šatech, s kloboukem na stuze na ruce zavěšeným – obklopena čarokrásnou přírodou a vonným vzduchem a slunečními jitry, kdy každý pohled a každé dýchnutí mne bude vybízeti k radostnému jásoťu.

A cestička k tomuto rajskému 14-dennímu životu, jak tuším, je moje cesta do Prahy. Modlete se, Romóčko, abych neodjela zlomená!!

Vaše Máša

O vánocích jsem zůstal v Praze sám. Husův fond vystrojil ve velkém sále studentské menzy bohatou štědrovečerní večeří pro posluchače, kteří dostávali od Fondu zdarma obědy a neměli rodiče, i pro ty, kteří z jiných vážných příčin neodjeli z Prahy. Každý z nás dostal dárek a na polévkovém talíři se třpytila stříbrná koruna. Zpívali jsme vánoční písně a dobře jsme se bavili. Když jsme okolo půlnoci odcházeli domů, viděli jsme několik chuligánů. Zvonili u každého domu a když přišel domovník otevřít, zavolali: „Narodil se Kristus pán“, a utekli k dalšímu domu.

V posledním, osmém semestru na mne čekala domácí seminárka, kolokvium z filosofie a ještě jeden semestr práce ve fyzikální laboratoři. Pilně jsem navštěvoval povinné přednášky a s velkým zájmem jsem chodil na přednášky profesora Masaryka, který nás sugestivně a bez papírů v přeplněné posluchárně uváděl do tajů moderní filosofie. Na konci června jsem u něj kolokvoval s výborným prospěchem a zároveň odevzdal seminární práci na téma: Čísla e a π jsou transcendentní.

Nikdo z naší malé společnosti nekouřil a pili jsme jen příležitostně a s mírou. Hospoda pro nás neexistovala. Výjimku činil pivovar U Fleků, kde jsme si s chutí vypili pohár dobrého černého piva. Když jsme opustili Hlávkovu kolej, v níž jsme měli možnost denně si přečíst noviny a časopisy, chodili jsme občas do kavárny Tumovky, kde jsme někdy i povečeřeli. V tomto semestru jsme s Robertem obdivovali v Německém divadle ruský balet a v Národním divadle jsme si poslechli Smetanovu operu Dalibor s Karlem Burianem. To bylo všechno. Omezili jsme též dýchánky u paní Soňky, která měla nepříjemné starosti s rozvodem se svým bývalým manželem.

V červenci roku 1913 jsem byl připuštěn k učitelské zkoušce. Domácí písemka z matematiky mi byla prominuta, jelikož byla přijata moje práce seminární. K domácímu vypracování mi tedy byl vydán jen úkol z fyziky: „Pojednejte o optických mřížkách a jejich užívání ze stránky theoretické i experimentální. Nebudtež opomenuty práce Woodovy o mřížkách pro světlo infračervené.“

K druhé části úkolu existovaly prameny jen v anglickém jazyce. Proto jsem poprosil Jaruška, který uměl anglicky, aby mi pomohl. Velmi ochotně mé prosbě vyhověl.

Domácí práci jsem odevzdal 6. ledna 1914 a profesor Kučera ji schválil 14. dubna. Potom jsem ještě složil povinnou zkoušku z češtiny s výsledkem dobrým a v červnu

10		11			
Posluchačovo jméno (studiosi nomen): <i>Jos. Bedřich</i>		Rodiště (locus nat.): <i>Pychov</i>			
nad <i>Kněžnou</i> <i>Zimm</i> b. stud. roku <i>1910-11</i>		Fakulta <i>filosofická</i>			
(Semestre: anni)		(Facultas)			
Název přednášky i jméno přednášejícího (Index scholarum et nomina magistrorum)	Počet týd. hod. (Quod per hebdom. horas)	Stvrzení kvestorovo o zápisu, o zaplacení kolejného nebo osvobození (Receipt nomen et didactrum solum aut immunitatem testatur questor)	Stvrzení přednášejících o zápisu (Receiptum nomen testantur magistri)	Potvrzení návštěvy přednášek (Scholas frequentatas testantur magistri)	Poznámky (Adnotata)
<i>R. p. Dr. Džhna: Dějiny novověké filosofie.</i>	<i>1</i>	<i>30</i>	<i>Džhna</i>	<i>Džhna</i>	
<i>R. p. Dr. Masaryk: Nollika.</i>	<i>1</i>	<i>30</i>	<i>M.</i>	<i>M.</i>	
<i>R. p. Dr. Petr: Theori čísel.</i>	<i>3</i>		<i>Petr</i>	<i>Petr</i>	
<i>R. p. Dr. Petr: V algebraickém řešení rovnice.</i>	<i>2</i>	<i>preda.</i>			
<i>R. p. Dr. Petr: Cvicení seminární.</i>	<i>2</i>				
<i>R. p. Dr. Petr: Proseminář.</i>	<i>2</i>	<i>10</i>			Potvrzení děkanovo
<i>R. p. Dr. Sobolka: Geometrie úbrani přímky a rovny.</i>	<i>3</i>	<i>10</i>	<i>Sobolka</i>	<i>Sobolka</i>	t. č. děkan.
<i>R. p. Dr. Sobolka: Vzhledy geometrických obrazův.</i>	<i>2</i>	<i>10</i>	<i>Sobolka</i>	<i>Sobolka</i>	

Vlastnoruční šifra T. G. Masaryka v mém seznamu přednášek.

jsem se přihlásil ke státnici z matematiky.

Při klauzurních zkouškách jsem dostal tyto úkoly:

dopoledne:

Pojednejte nejprve o konvergenci řad s kladnými členy, pak o konvergenci řad mocninných;

a odpoledne:

1. Dokažte integrální rovnice!
2. Najděte křivku, jejíž poloměr křivosti je rovný (co do délky) úsečce normály omezené příslušným bodem křivky a průsekem osy X s normálou!

Oba klauzurní elaboráty byly velmi dobré.

Ústní zkouška mi byla určena na sobotu 20. června 1914, den čtvrtého výročí smrti mé matky. Nebyl jsem tak dokonale připraven, abych se nemusel bát o její příznivý výsledek. Spoléhal jsem však na svoje životní štěstí, které mi tak srdečně přála maminka před svou smrtí. V den zkoušky jsem se po krátkém odpoledním spánku dostavil do Krakovské ulice, kde v přednáškovém sále zkoušel profesor Petr. Ze dveří právě vycházel kolega Šafránek, velmi svědomitý a nadaný posluchač MF, a smutně mi řekl: „Ani tam nechod! Petr řádí, celou hodinu mne zkoušel a nakonec mne vyhodil.“ Já jsem na to řekl jen: „I tak zkusím své štěstí!“, a klidný jsem vešel dovnitř. Petr mne dobře znal ze semináře. Ještě jsem se ani neposadil, a už mne oslovil: „Pane kandidáte, Vaše klauzurní práce se mi velmi líbily. Napsal jste je tak *rozšafně*; dal jsem Vám obě velmi dobré.“ Pak mi dal čtyři otázky (při třetí jsem si zaplavil): polára a chordála, řešení rovnic čtvrtého stupně, dvojné integrály a Laurentovu větu, a propustil mne s přáním pěkných vyučovacích úspěchů v mém dalším životě.

Od těch dob věřím v záhadnou moc a sílu srdečného přání vysloveného drahou bytostí. V mém případě to byly dvě ženy: moje maminka a Jařina, které mi vroucně přály štěstí v celém mém životě.

Po úspěšné zkoušce z matematiky jsem odjel do Rychnova, abych se mohl klidně připravit na poslední dvě zkoušky: z fyziky a jazyka německého. Na svátek sv. Anny jsem se zúčastnil veselého divadelního představení, v němž hrál hlavní roli můj bratr Joža, holič (Sedmidubský). Hrál se v přírodním divadle ve Studánce, lesním lázeňském místě vzdáleném půl hodiny od Rychnova. Sešel jsem se tam se svým bývalým spolužákem Karlem Poláčkem, který konec této slavnosti popisuje ve své knížce Okresní město:

Hudba hrála, na jeviště přišel holič ještě s jedním hercem. Zpívali dueto:

*V pití je naše blaženost,
v pití je naše spása,
kdo ze skleničky přihne si
hned tančí, zpívá, jásá . . .*

Vtom se mezi lavicemi prodrál jakýsi určiený člověk, přistoupil k starostovi a poslanci a něco rozčileně zvěstoval. Starosta vyvalil oči. Poslanec zbledl. V obecenstvu nastal pohyb. Poplach přeskočil na jeviště. Jeden z herců odběhl za kulisy. Ale holič Sedmidubský nic nepozoroval a dále zpíval:

*Pivečko, to je boží dar,
chutná jak nektar pravý,
a protož připijíme všem,
kdož pije: Ať jsou zdraví!*

Režisér odtáhl herce za šosy z jeviště. Nalíčení herci pobíhali kolem mlýna, poděšení a bezradní. Kamil zvedl hlavu a zeptal se: „Co se děje? Proč nehrají?“ Viktor odpověděl: „Právě došla zpráva, že v Sarajevu zavraždili následníka trůnu.“ Vstal a měl se k odchodu. Také Jaroslav (autor Okresního města) se zdvihl. Obecenstvo se valilo z lesa. Matky

strkaly před sebou dětské kočárky a velmi pospíchaly, jakoby se blížila bouře. Avšak nebe bylo čisté a jenom teplý, sytý vánek harašil ve větvích.

Takto věcně zachytil konec slavnosti, která se skutečně konala v den sv. Anny ve Studánce.

Na podzim jsem ještě složil povinnou zkoušku z němčiny s prospěchem dostatečným. Byla to nejtěžší zkouška v mém životě. Jen tak tak, že mne profesor nevyhodil, když jsem mu měl vyprávět německy svůj životopis a já jsem řekl jedinou větou: Ich bin geboren in Reichenau an der Kněžna und-und . . .

Profesor se mne německy zeptal, jestli se můj životopis skládá jen z mého narození a já, poněvadž jsem mu nerozuměl, jsem odpověděl: „Ja.“ Nakonec jsem ho uprosil, aby mi dal tu dostatečnou, a odvolával jsem se na válečnou dobu a na blízký termín mé závěrečné zkoušky z fyziky.

Při klauzurní zkoušce jsem dostal dva úkoly:

1. Pojednejte o těžišti a jeho výpočtu v jednoduchých příkladech!
2. Hranol a jeho užití.

Prvnímu úkolu jsem vyhověl velmi dobře, druhému dobře.

Ústní zkoušku z fyziky jsem složil s výsledkem dobrým a se stejným prospěchem i zkoušku z matematiky.

Hned po zkouškách mne Robert pozval k nim do Holešova, kde jsem poznal jeho dobrosrdečného otce a maminku, kterou Robert zbožňoval. Ráda si zakouřila z fajčky a dovedla upéct znamenitý chléb. Zdálo se mi těž, že velmi nepřeje Robertově známosti s Mášou. Vánoce jsme potom strávili s Robertem v milé společnosti našich přátel v rodině Mášenky Ruskové v Olomouci.

Po svátcích jsem nastoupil zkušební rok v Praze na gymnázium v Křemencově ulici. Ale to už je jiná kapitola.

Na gymnázium v Křemencově ulici jsem byl přidělen k profesoru Kropáčkovi, který mne uváděl do učitelské praxe. Moje výstupy v hodinách matematiky mi šly hladce, ale na první hodinu fyziky mám nemilou vzpomínku. Profesor, který se ke mně choval jako otec, mi nařídil, abych si na výstup připravil Dopplerův princip. Připravil jsem se důkladně, i obrázky jsem si předem narýsoval. Když jsem druhý den předstoupil před žáky a vysvětlil jim Dopplerův princip za necelých 20 minut, upadl jsem do velkých rozpaků, protože jsem si další partii v knize ani nepřečetl. Na chvíli jsem se odmlčel. Profesor, který mne sledoval ze zadní lavice, si všiml mých trapných rozpaků, vstal, šel k tabuli a řekl: „Já vám, chlapci, výklad pana kandidáta ještě doplním.“ A pokračoval sám až do konce hodiny. Na chodbě mi potom řekl: „Výklad byl dobrý, ale proč jste to, proboha, se žáky nezopakoval?“

Zkušební rok nebyl placený a proto mi můj profesor zřídil dva opakovací kurzy slabších septimánů a oktávánů, kteří se jich za malý poplatek velmi rádi zúčastňovali.

C. K. ČESKÁ VĚDECKÁ ZKUŠEBNÍ KOMMISSE
PRO UČITELSTVÍ NA ŠKOLÁCH STŘEDNÍCH V PRAZE.

Číslo 2551.

Vysvědčení učitelské způsobilosti.

Bedřich Šofr,

narozený dne 14. září 1890 v Rychnově nad Kněžnou v Čechách, náboženství katolického, ukončil studia gymnasiální škol. rokem 1908/9 na c. k. vyšším gymnasiu v Rychnově nad Kněžnou, kde se i dne 3. července 1909 podrobil zkoušce maturitní vyjmenováním. Po té studoval na filosofické fakultě c. k. české university v Praze po osm semestrů (v letech 1909/10 - 1912/13), účastnil se zde cvičení semináře matematického po jeden semestr s prospěchem výborným, pracoval v laboratoři ústavu fyzikálního po dva semestry s prospěchem výborným, v laboratoři ústavu chemického po jeden semestr s prospěchem výborným a složil povinné kolloquium z přednášek o filosofii s prospěchem výborným, z přednášek o pedagogice s prospěchem dostatečným a z přednášek o hygieně s prospěchem výborným.

V měsíci červenci 1913 byl podepsanou c. k. zkušební komisí připuštěn ke zkoušce učitelské dle nařízení c. k. ministerstva kultu a vyučování ze dne 30. srpna 1897 č. 220 ř. z., z mathematiky a fyziky jako předmětů hlavních.

Domácí úkol z mathematiky byl panu kandidátovi prominut, jelikož byla mu přijata práce seminární » Číslo e a Π jsou transcendentní.«

V historickém úvodu vyložil problém kvadratury kruhu a pod

Moje vysvědčení učitelské způsobilosti (str. 1).

něty, které tímto problémem byly způsobeny. Podáv definici čísel algebraických, zabýval se důkazy Hermiteovými pro větu, že e jest číslem transcendentním, jakož i rozšířením jejím pro číslo π . Ke konci objasnil zjednodušení a sešíobecnění zminěných úvah provedených později od různých matematiků. Výklad jest přehledný a dost jasný. Znalost literatury jest uspokojivá. Celkem jest dobrou náhradou za práci domácí.

Tanu kandidátovi vydán pak 2 domácímu vypracování úkol z fyziky: „Pojednejte o optických mřížkách a jich užívání se stránky theoretické i experimentální. Vebudtež opomenuty práce Woodovy o mřížkách pro světlo ultračervené / echelletes /“. Vypracování úkolu odevzdal p. kandidát dne 6 ledna 1914.

Domáci práci jeho uznána za dobrou a dostla schválení c. k. zkušební kommisie usnesením ze dne 24. dubna 1914.

Po té dostavil se p. kandidát ke zkouškám klausurním a ústním. V ledním období 1914 vykonal zkoušky z matematiky a z češtiny jako jazyka vyučovacího, v zimním období 1914/15 dožil pak zkoušky z fyziky a z němčiny jako předmětu obecného.

Při zkouškách klausurních dostal úkoly:

Z matematiky: I. „Pojednejte nejprve o konvergenci řad s kladnými členy, pak o konvergenci řad mocninných. Vyšetřte pak poloměry konvergence řad o těchto obecných členech

$$1.) W_n = (-1)^n \frac{x^{2n+1}}{2n+1};$$

$$2.) W_n = (-1)^n \frac{1 \cdot 3 \cdot 5 \dots 2n-1}{1 \cdot 2 \cdot 3 \dots n} \cdot x^n;$$

$$3.) W_n = x^n \cdot \text{langy} \frac{1}{2^n}.$$

II. Dokazte rovnice

$$\int_0^{\infty} F(\sqrt{x^2+1} + x) dx = \frac{1}{2} \int_1^{\infty} (1 + \frac{1}{y^2}) F(y) dy$$

$$\int_0^{\infty} F(\sqrt{x^2+1} - x) dx = \frac{1}{2} \int_1^{\infty} (1 + \frac{1}{y^2}) F(y) dy$$

2) Najděte křivku, jejíž poloměr křivosti jest rovný (co do délky) se normálou omezené příslušným bodem křivky a průsekem osy x s normálou.

Moje vysvědčení učitelské způsobilosti (str. 2).

Oba klausurní laboráty byly velmi dobré.
Fyziky: I., „Pojednejte o těžišti a jeho výpočtu v jednoduchých případech.“
II., „Tranol a jeho užívání.“
Prvnímu úkolu vyhověl velmi dobře, druhému úkolu dobře.
Ústní zkoušky složil
z mathematiky jako předmětu hlavního s výsledkem dobrým,
z fyziky jako předmětu hlavního s výsledkem dobrým,
z čestiny jako jazyka vyučovacího s výsledkem dobrým,
z němčiny jako předmětu obecného s výsledkem dostatečným.
Kandidát pan Bedřich Sojka prohlašuje se tedy usnesením pod-
pané c. k. zkušební kommisie ze dne 16. prosince 1914 za způsobi-
lého vyučovati mathematice a fysice na vyšších gymnasiích
s českým jazykem vyučovacím.

A
Ředitelství c. k. české vědecké zkušební kommisie
pro učitelství na školách středních
v Praze, dne 16. prosince 1914.

C. k. kommissar

Sojka
ředitel.

K. Sojka
předseda

Před koncem školního roku skládal u nás na reálném gymnáziu zkoušky privatista sekundán, syn velkostatkáře na zámku ve Vrbici, a propadl ze dvou předmětů (matematiky a francouzštiny). Jeho vychovatel, který byl právě povolán na vojnu, se mne zeptal, zdali bych ho v jeho funkci nezastoupil? Měl jsem chlapce učit všem předmětům, i francouzštině. Poněvadž v posledním semestru v koleji jsem se účastnil i francouzského kurzu, přijal jsem tuto nabídku a slíbil, že nastoupím hned na začátku prázdnin. Když jsem definitivně opouštěl Prahu, rozloučil jsem se se všemi svými přáteli i s Jařinou, kterou jsem od její svatby neviděl. Bydlela s tetou nedaleko Křemencovy ulice. Přišla mi sama otevřít, byla smutná abledá. Čekala první dítě. Zůstal jsem stát v kuchyni a vtom někdo zazvonil. Abych ji před sousedy nekompromitoval, schoval jsem se za otevřené dveře komory a Jařina otevřela mlékařce. Po jejím odchodu jsme si vyměnili několik přátelských vět a stiskem ruky bez políbení jsme se rozloučili. Po patnácti letech, při vysokoškolském sletu, mne Jařina prostřednictvím Milky Pacovské pozvala na oběd, aby mi mohla ještě jednou poděkovat za to, že jsem její přítelkyni tak pěkně zorganizoval houslový koncert v Banské Bystrici. Přivítala mne sama v pokoji. Jen tak bezděky jsem roztáhl ruce, jako bych ji chtěl obejmout, ale ona mi s úsměvem řekla: „Bédo, snad mne nechceš políbit? Milka mi vyprávěla, jakou máš krásnou ženu, já už mám dvě děti, tak si sebemenší důvěrnosti už musíme odpustit!“ Při obědě před manželem a Milkou mi už vykala a vesele jsme se bavili. I Vaculík měl dobrou náladu a musel jsem mu vyprávět o Slovensku.

Na zámku jsem hned od počátku zavedl přísný režim. Chlapec byl trochu líný, ale bystrý, takže o výsledku mého vyučování jsem neměl obavu. Strach jsem měl jen z francouzštiny, kterou jsem příliš neovládal. Chlubil jsem sice v Hlávkové koleji, jak pěkně už mluvím francouzsky, ale když jsem na pěknou služtičku, která otevírala naproti v domě okno, zavolal: „Je vous adore,“ dostal jsem odpověď: „Vlezte mně na záda!“ Pravděpodobně uměla francouzsky lépe než já.

Od 9 do 12 hodin jsem s chlapcem probíral většinou hlavní předměty, matematiku a francouzštinu, kterou jsem vzal od samého počátku. Do čtvrté hodiny jsme měli volno. Hrávali jsme tenis nebo si vyjeli na koních k blízkému lesíku. Mně dali vždy toho nejmírnějšího koně, protože v mládí jsem jezdíval jen na oslu. Od 4 do 7 hodin se chlapec musel naučit některé partie z vedlejších předmětů, které jsem mu dopoledne zadal. Zpočátku se bránil, často plakal, ale později si zvykl a uklidnil se. V čase honů se na zámku pořádaly velké hostiny, na které byl vždy pozván některý profesor. Sedával jsem s celou rodinou (měli ještě dceru) v čele stolu. Jen jednou jsem se omluvil, a to bylo tehdy, když pozvali frančtináře a já jsem se obával, aby ho nenapadlo zavést se mnou francouzský rozhovor. Je zajímavé, že při žádné hostině se nemluvilo o válce, která byla v plném proudu. Na zámek ani nechodily noviny. Zámečtí páni si mne vážili, strava byla vydatná a honorář 30 korun jsem neměl kde utratit. Emilovým do Prahy jsem poslal z úrody pytel brambor.

Nastal den zkoušek. Všechny se mému svěřenci vydařily tak, že mu scházal jediný stupeň k vyznamenání. Rodiče mne prosili, abych u nich zůstal dále, ale mně se naskytla možnost nastoupit jako profesor na gymnáziu v Pardubicích. Proto jsem se rozloučil a 1. února jsem se představil císařsko-královskému řediteli Josefu Durychovi, největšímu Rakušákovi, jakého jsem kdy viděl. Přijal mne ve společnosti katechety a profesora chemie a řekl: „Vaše blahorodí císařsko-královský suplující

Profesorský sbor na gymnasiu v Pardubicích s císařsko-královským ředitelem Josefem Durychem a katechetou Adamem, kteří bedlivě sledovali můj soukromý život a byli rozhořčeni tím, že chodím na korze s děvčaty. (Na fotografii stojím úplně vlevo.)

profesore, přijali jsme Vás na 18 hodin týdních za narukovaného profesora Hladíka a přáli bychom si, abyste se slušně choval a svoje povinnosti řádně plnil. Budete učit žáky němčině, zeměpisu a několika hodinám matematiky a fyziky.“ Přestože se mi v hrdle skoro dech zatajil, když jsem uslyšel slovo němčina, poděkoval jsem a odešel.

Ředitel, který se přátelil s katechetou, nás nutil, abychom se každou neděli účastnili bohoslužeb a na konci hlasitě zpívali rakouskou hymnu. Když měl náš ústav navštívit místodržitel Coudenhove, nařídil ředitel členům profesorského sboru, aby definitivní přišli v uniformách a ostatní v černém. Dovolil jsem si dostavit se do školy v modrých šatech, za což mne Durych zavřel do ředitelny a propustil až po parádě. Jeho rakušácký duch se u něj projevoval i tak, že se nechal oslovovat „císařsko-královský pane řediteli“.

Brzy po mém nástupu přišla do školy paní Widnerová, manželka majora, a požádala mne, abych se ujal jejích dvou synů, kteří studovali na reálce a byli slabí v matematice. Sáša byl sextán a Zdeněk chodil do kvinty. Byli to milí chlapi a rádi se učili. Paní majorka pořádala často čajové večírky, na něž zvala pardubické vysoké důstojníky. Tyto její známosti mi byly velmi prospěšné, když jsem nastoupil vojenskou službu. Mně osobně nebyla paní majorka příliš sympatická, zvláště když se mi stále chlubila, jak byla zamlada krásná, jak výborně jezdila na koni a vyhrávala jeden závod za druhým. V jejich rodině se mluvilo jen německy. Jednou jsem při obědě utrousil poznámku, že Rakousko nemůže vojnu vyhrát. Pan major se rozhněval a řekl: „Kdybyste neučil moje syny, musel bych vzít karabáč a vyhnat Vás z domu!“ Po osvobození jsem se s ním sešel na Slovensku; měl hodnost brigádního generála. Oba chlapi měli na konci školního roku z matematiky dobrou známku a paní Fanyňka mi koupila na rozloučenou zlatý řetízek k hodinkám.

Při odvodu jsem byl uznán jako „frontdienstauglich“ a nastoupil jsem k 18. pluku do Hradce Králové. A opět zasáhlo moje štěstí. Den předtím, než nás měl náš velitel major Komárek poslat do důstojnické školy, přišel ke mně bratr Láda, nadporučík

a osobní přítel našeho velitele, a poradil mi, abych si k zítřejšímu raportu vzal tu nejšpinavější košili a vyhrnul si rukávy. Až druhý den jsem pochopil, proč mi poradil právě tohle. Komárek si nás, osm vysokoškoláků, postavil do řady a každého se vyptával, kdo je a kdy skončil univerzitu. Když přišel ke mně, rozkázal mi, abych si svlékl kabát. Když uviděl moji košili, začal německy řvát: „Chlap, který nosí špinavé košile bez manžet, nemůže být důstojníkem rakouské armády,“ a poslal mne do vojenské kuchyně, kde jsem měl vydávat vojákům komisárek. Tím mne degradoval na vojáka, ohne Wafe. Tuto funkci jsem vykonával asi dva měsíce a potom jsem byl odtransportován do lágru v Gerkau v severních Čechách. Tam jsem podplatil stovkou egyptských cigaret našeho rotmistra, který měl za úkol rozdělovat kancelářské práce vysokoškolákům, kteří nešli na frontu. Poslal mne jako písaře do pardubické nemocnice. Dostal jsem se k doktorovi Antonínu Trýbovi na 20. barák druhého bloku. Trýb byl v civilu básník a známý spisovatel a na vojně upřímný vlastenec, který zachránil mnoho našich lidí před frontou. Mne měl rád a nikdy se nezlobil, když jsem některé písemnosti v důsledku neznalosti němčiny popletl. Hrával jsem s ním karty, opisoval jeho básně a odháněl pardubické paničky, které za ním, krásným člověkem, bláznily a nebály se přijít až do nemocnice, kde byli nemocní s těmi nejhoršími pohlavními chorobami. Trýb byl ženatý a měl dvě velmi krásné děti.

V nemocnici Trýb po delší dobu ukrýval pražského zpěváka Hubermanna pod záminkou, že je nemocný. Hubermann se po válce stal mým velmi dobrým přítelem. Po jedné prověrce měl být jako uzdravený poslán na frontu. Z hlavní kanceláře mi poslali jeho doklady, abychom mu vystavili průkaz a poslali ho k jeho pluku. Když jsem to ohlásil Trýbovi, řekl mi: „Spal všechny jeho doklady a vypiš mu tři Urlaubscheiny bez data a jeden s dnešním datem! Ať ještě dnes zmizí!“ Když se po nějakém čase hlavní kancelář sháněla po Hubermannových dokladech, vylouval jsem se všelijak a byl jsem volán k raportu, abych ztrátu vysvětlil. Při raportu byl zase vrchní lékař spisovatel Procházka, kterého o svém činu už informoval jeho přítel Trýb, takže mi to vyneslo jen 14 dní domácího vězení. Zatím si milý František Hubermann žil vesele v Praze až do konce války, a já jsem dál dělal podobné skutky, ze kterých mne vždy beztretně vytáhl skvělý člověk Trýb. Měl k ruce jednoho medika, který mu společně se mnou pomáhal dávat salvasránové injekce nemocným vojákům a asistoval mu při operacích.

Jedenkrát, když byl Trýb ve městě, přišel na operační sál Maďar a naříkal si na bolesti v kyčlích, které mu způsobily naběhlé bubónky. Položili jsme ho na operační stůl, já jsem mu okolí bubónků umrtvil a medik je prořízl. Vtom však Maďar vykřikl bolestí, seskočil se stolu a utekl do svého baráku. Ve strachu jsme čekali na návrat lékaře. Když jsme mu pak referovali o naší slavné operaci, usmál se a řekl: „Proč jste ho, vy ťulpasové, nepřivázali?“ Pak šel za ním a ránu mu ošetřil.

Tak jsem si půl druhého roku vesele válčil, aniž bych měl flintu v ruce. Dostával jsem plný profesorský plat, učil jsem Sášu a Zdeňka Widnerovy a dostal jsem na přimluvu paní majorky od nejvyššího velitele nemocnice propustku, na niž jsem kdykoliv mohl svoji službu opustit.

Na jedné procházce městem jsem potkal svoji bývalou žačku, která mi jako septimánka poslala napůl zamilovaný dopis, na nějž jsem ovšem nereagoval, abych hned na první štaci nepoškodil svoji pověst. Jen na jednom studentském věnečku jsem

s ní asi dvakrát tancoval ke zlosti c.k. ředitele Durycha, který takovéto suplentovo chování krajně odsuzoval. Slečna Příbylová byla právě po maturitní zkoušce. Vesele mne pozdravila a protože byla doba třešní, pozvala mne ke své babičce, abych si tam trochu třešní natrhal. Cestou k babičce jsem jí připomenul její dopis. Zasmála se a řekla: „Opravdu jsme se do Vás všichni skoro zamilovali, když jste nám tak pěkně vykládal tu protivnou matematiku a byl na nás tak hodný.“

U babičky mne pohostili bílou kávou a bábovkou a při odchodu mi dali velký pytlík černých sladkých třešní.

Generál Višňovskij zase udělal prověrku všech zaměstnanců v kancelářích a přirozeně i na barácích. Vymlouval jsem se na zápal ledvin a na srdeční neurózu. Poslali mne na vyšetření do hradecké nemocnice, kde mne opět zachránil náš Láda. Jak? To neprozradím, protože by mne vojenští pánové ještě teď za to mohli zavřít.⁴

Na jaře roku 1918 jsem byl poslán do nemocniční kuchyně ve Vysokém Mýtě, kde jsem měl ze skladu vydávat a evidovat potraviny. Za tuto práci jsem byl povýšen na titulárního gefreitra. Každý jednorozční dobrovolník byl však vždy povýšen na kaprála. Proto jsem si nezákonně přišil na svoji parádní uniformu po dvou lesklých hvězdičkách na každou stranu a vypadal jsem jako nadporučík. Láda mi dal skoro nový důstojnický kabát a nižší šarže mne uctivě zdravily. Když jsem se tak vyparádil, dostal jsem novou funkci. Rozvážel jsem uzdravené Maďary do jejich domovů. Na jedné cestě do Kapošváru mi kdosi ukradl ruksak s doklady i penězi, takže mi tamní vojenské velitelství muselo vystavit nový lístek na zpáteční cestu. Do Pešti jsem přijel na střeše vagónu přeplněného vlaku, který vezl Károlyho a vojáky z jižní fronty. Byl konec války. Z Pešti jsem se druhý den dostal do Vídně, vyhladovělý a bez peněz. Na peróně jsem oslovil jednoho Čecha a nabídl mu do zástavy hodinky, když mi půjčí 10 korun, abych si mohl koupit něco k snědku. Když jsem se mu přiznal, že jsem už dva dny nic nejedl, pozval mne k sobě a pohostil dobrou bramborovou polévkou. Pak mi dal adresu, na kterou jsem měl zapůjčených 10 korun poslat. Hodinky do zástavy nepřijal. Ve Vídni jsem musel zase celý den čekat, než jsem se dostal do vlaku, který mne odvezl domů. Sbalil jsem si věci a odjel do Náchoda, kam mne c.k. ředitel Durych přeložil, aby se zbavil rebelanta, který mu nechtěl zpívat „Zachovej nám, hospodine, císaře a jeho trůn“, chodil po korze s děvčaty a tančil se svými žáky.

Na odchod mi Durych napsal toto osvědčení:

Pan Bedřich Šofr užívaje dobré metody vyučovací, dodělával se u žáků prospěchu dobrého. Úkoly opravoval bedlivě a posuzoval svědomitě. Se žáky zacházel vlídně a udržoval ve třídách kázeň zcela dobrou. K řediteli ústavu choval se slušně, k členům profesorského sboru šetrně a v politickém směru byl bez vší vady. Chování jeho bylo náležité. Poněvadž byl ustanoven suplujícím učitelem při císařsko-královském jubilejním reálném gymnáziu v Náchodě, vydává se mu toto vysvědčení.

V Pardubicích dne 28. ledna 1918.

*Císařsko-královský ředitel
Josef Durych*

⁴Rízl se do prstu a do moče si nakapal trochu krve. *Eva.*

V Náchodě mne ředitel Dr. Sokol přivítal velmi srdečně a též v profesorském sboru těšil jsem se přátelské kolegiální. S učebním úvazkem jsem byl nadměru spokojený, neboť jsem už neučil němčinu a zeměpis, ale jen matematiku a fyziku. Bydlel jsem v hotelu Beránek na náměstí a tam jsem se i stravoval.

Poprvé jsem se účastnil ochotnické práce v divadle. Starosta města Dr. Čížek, výborný režisér, nacvičil s náchodskými ochotníky a studenty Slováckou svatbu, v níž jsem byl ženichem a mou nevěstu hrála velmi krásná dívka, E. Slavíková. Když už jsme připravovali generální zkoušku, přišla zpráva o smrti generála Rastislava Štefánika. Byl vyhlášen národní smutek a představení jsme museli odložit na neurčito.

Při zkouškách jsem se skoro zamiloval do velmi sympatické dívky – Mařenky Emrové, vnučky továrníka Bartoně, a vypadalo to na vážnou známost. Byl jsem totiž už dost starý na to, abych začal uvažovat o ženění. Nebylo z toho ale nic, protože zakrátko nato jsem odjel na Slovensko do Zlatých Moravců. Mařenka mne doprovázela po polní cestě k vlaku do Starkoče a smutně se se mnou loučila. Na dopis, který jsem jí ze svého nového působiště poslal, mi už neodpověděla.

Nevím, kdo zasáhl do naší lásky, zda to byla její maminka nebo spíše moje životní štěstí, neboť na krásném Slovensku mne čekalo velké rodinné štěstí a bohatý život. Když se po skončení války vrátil na ústav profesor Beneš, za něhož jsem suploval, napsal mi ředitel na odchodnou pěkně vysvědčení a propustil mne ze služby. Byl jsem bez zaměstnání. Proto jsem se přihlásil na Slovensko – ne pro diety, ale abych pomáhal a kulturně pracoval pro Slováky, které Masaryk se Štefánikem osvobodil z područí maďarského útlaku.

Do Zlatých Moravců jsem přijel za krásného slunného dne, který jakoby byl předzvěstí slunných dnů mého života zde.

Ubytoval jsem se v prvním hostinci, na který jsem narazil, a unavený po cestě jsem hned šel spát. Ráno mi zaklepal na dveře starší žena a volala: „Mladý pánko, nech mi dajú cipele.“ Nevěděl jsem, co chce. Až když stále opakovala „cipele, aby som ich mohla vypucovať“, pochopil jsem a podal jí svoje boty.

Školní rok ještě nezačal, ale přesto jsem se vypravil do gymnaziální budovy. Byla to rozsáhlá budova (přízemní chalupa) s několika učebnami a bytem pro školníka, Maďara, jehož syn mne vítal písničkou „Nad Tatrú sa blýska, Maďar Čecha stíska“.

Ředitel Dr. Skovajsa mne, jediného matematika a fyzika, kterého dostal, s radostí vítal a hned mi naložil 23 hodin týdně s poznámkou, že nebudu mít těžkosti s vyučováním, neboť mnoho žáků opustilo školu, když se po osvobození poslovenština. Například v oktávě zůstali jen čtyři žáci. Ještě mne požádal, abych se co nejdříve naučil mluvit slovensky a abych žáky zpočátku klasifikoval mírně.

Druhou žádost jsem svědomitě plnil po celou dobu mého téměř padesátiletého působení na nejrůznějších školách, ale slovenština mi dělala dlouho potíže, protože jsem se nemohl smířit s faktem, že je to jiná řeč než česká. Přes to všechno jsem se snažil řediteli vyhovět a vzal jsem si k ruce septimána Chrena, aby mi jednotlivé partie z fyziky překládal do slovenštiny, a já jsem ten překlad druhý den před žáky reprodukoval. Po nějakém čase se mi stala nepříjemná věc. Chren nepřišel týden do školy a já jsem se pokusil poslovenštit si přípravy sám. Do jedné hodiny fyziky jsem z kabinetu donesl přístroj, který se česky jmenoval vodní trkač. Když jsem o něm začal mluvit, použil jsem pro něj jméno tak, jak jsem si ho sám doma poslovenštil.

Celá třída vypukla v hurónský smích a žačka Belicová se červenala. Trvalo mi delší dobu, než jsem třídu uklidnil. Od té doby jsem už nikdy názvy fyzikálních přístrojů sám neposlovenšťoval.

Skovajsa stále zdůrazňoval, abychom hovořili měkce a hlasitě. Jednou mi vyčetl: „Ty, keď ja Ťa počúvam niekedy za dverami, hovoríš tvrdo.“ A já na to: „To je přirozené. Než moje měkce vyslovené slovo projde k Tvému sluchu dveřmi, které jsou z tvrdého dřeva, samozřejmě ztvrdne.“ Tak jsme si z jeho připomínek dělali legraci. Nebyl to ředitel, jak zákon káže, ale jednoduchý a někdy až naivní člověk.

Blížil se 28. říjen, den osvobození, a náš sbor připravoval slavnostní sokolkou akademií. Profesor Vik, který se vrátil z ruského zajetí, kde byl 3 roky učitelem tělocviku, si vzal na starost cvičence, já jsem s našimi studenty nacvičoval českou a moravskou besedu v pěkné tělocvičně měšťanské školy.

Byl jsem třídním v kvartě. Sesbíral jsem od všech žáků žádosti o osvobození od školného a přečetl jsem je při nejbližší konferenci. Když jsem četl žádost Emericha Kabiny, kde stálo, že jeho otec má tři domy, polnosti a dole bylo připsáno „a pol milióna v kufre“, ozval se kolega Synek: „Bédo, zeptej se Emericha, zdali nemá sestru, a pozvi ji do našich tanečních.“ Udělal jsem, jak mi poradil, a ona přišla! Půvabná, s krásným milým úsměvem, takže všichni chlupci na ní mohli oči nechat. Do tance ji jako první vzal mladý důstojník, od kterého jsem ji s dovolením převzal, představil se tančil jsem s ní českou besedu. Na sokolské akademii se jí ale líbil muž s chryzantémou. Mně jen chladně poděkovala, když jsem jí a Ilonce v šatně pomáhal obléci kabátek.

Za pár dní nato byla mikulášská zábava, na níž jsme všichni svobodní kantoři s milou Vilmičkou tancovali a usilovali o její přízeň. Vše však bylo marné, zůstávala stejně milá k nám všem. Jen Synkovi se zdálo, že dává větší přednost mně, a proto mi druhý den sliboval všechno možné, jen abych mu ji přenechal. Upokojil se, když jsem ho ubezpečil, že se ke mně nechovala jinak než k ostatním.

Při jedné návštěvě u Lukovských jsme se dobře bavili. Vyprávěl jsem o svém mládí a o životě v Praze a obě dívky mi zbožně naslouchaly. Když jsme se loučili (bylo už šero), Vilmu jsem v chodbě políbil. Vysloužil jsem si za to herdu do zad. Při další návštěvě jsem Ilonce přinesl svoji Pohádku o lidské lásce.

Kdykoliv jsem pozval Vilmu na procházku za město, odmítla. Vysvětloval jsem si to její klášterní výchovou, ale i tak mne to velmi zlobilo. Nebyl jsem její první láskou, neboť už jako čtrnáctiletá dostala do kláštera zamilovaný dopis do Majerského a v době, kdy jsem přišel na Slovensko, si podle svých slov dopisovala s jedním lesními inženýrem. S tím dopisem od Majerského dodaným jednou chovankou kláštera měla Vilma velké starosti. Obávala se, aby se to neprozradilo a aby případně nedostala špatnou známku z chování, a tak se přiznala svému zpovědníkovi. Ten ji uklidnil, aby se nebála, že všechno sám zařídí u představené. Dopadlo to dobře. Představená jí odpustila, protože byla výbornou žákyní a její chování bylo bezúhonné. Na posledním vysvědčení, když odcházela, měla samé jeles.

O masopustu jsme všichni tři profesoři, kteří učili Emericha, byli pozváni na taneční zábavu do Žarnovice. Vilmini rodiče nás velmi srdečně přivítali a pohostili. Otec nám hned nabídl pohárek tvrdého.

Vilmin tatínek, řezník a uzenář, byl dobrosrdečný, poctivý, pracovitý a všeobecně vážený žarnovický občan. Měl na náměstí pod zámek malý krámk a přitom ob-

chodoval též s dobyt看em, což mu vynášelo slušnou částku peněz. Jeho matka byla nemanželskou dcerou italského hraběte Bevilaqua z Verony, který za povstání v době Garribaldiho musel opustit Itálii a uchýlil se na Slovensko. Zde se mu narodila dcera Katarína, kterou adoptoval. Později se vrátil do vlasti a když před světovou válkou zemřel, zanechal svým adoptovaným dětem celý svůj ohromný majetek, o který se otec jako zákonný dědic za pomoci advokáta ucházel. Ale marně. Vše překazila nešťastná světová válka.

Maminka, zamlada velmi krásná, byla milá, srdečná paní. Měla osm dětí, z nichž dva chlupci brzy po sobě zemřeli na záškrť. Nejstarší Ilonka byla už vdaná za notáře Jana Lukovského ve Zlatých Moravcích. Syn Jožko tehdy studoval na lékařské fakultě v Brně a dvě mladší dcery, Gizka a Marta, byly v dívčím klášteře v Banské Bystrici. Vilma po čtyřech letech strávených ve stejném klášteře nemohla dále studovat, ač byla velmi nadaná. Když jejího otce vzali na vojnu, musela matce pomáhat v domácnosti a přitom byla ještě zaměstnaná jako pokladní v žarnovické bance. Nejmladší Emerich studoval gymnázium v Zlatých Moravcích, kde bydlel u švagra.

Večer na taneční zábavě, na které si měla Vilmuška zvolit svého budoucího nápadníka, nám všem bylo dobře. Synek se jí nelíbil, protože byl tlustý a měl plno řečí. Lenert, ač jí lákal zámek, který před nedávnem v Garanseku koupil za velké peníze, se jí také nelíbil, protože byl malý a při tanci se hodně potil (zapomněl si před zábavou svléci tlusté triko). A tak zbyl jen Bédáček, slušný, tichý a skromný, o němž si tenkrát myslela, že jistě neměl ve svém životě žádnou vážnější lásku, a vyvolila si mne. Zanedlouho po naší svatbě při jedné hlučnější diskusi poznamenala: „Ty si sa musel veľa pretvarovať v tej tanečnej zábave v Tarnovci, lebo teraz ťa vidím v celkom inom svetle, lebo už nie si ani tichý, ani skromý, ale . . .“ Už si nepamatuji, jak pokračovala v mé charakteristice.

Zůstali jsme ještě na sokolský večírek, kde hrála dechová hudba. Tam jsem většinou tančil jen s Vilmou, ale moji kolegové se usilovně snažili získat si přízeň a lásku jiných žarnovických krás. Ale ani tady neměli štěstí. Druhý den jsme se, plni milých dojmů, rozloučili s celou rodinou a odcestovali zpět do Zlatých Moravců.

Při nejbližší příležitosti, když u nás byla zábava, pozvali jsme Vilmu k nám. Přišla! Měla bílé vyšívané šaty s růžovou stuhou v pase a na zábavě měla velký úspěch. Obletoval a tančil s ní jeden pěkný chlapec a s jedním výborným tanečníkem si zatančila i divoký čardáš. Když byla vyhlášena dámská volenka, musela vystřídat tolik svých tanečníků, že na mne úplně zapomněla. Mrzelo mne to, ale nedělal jsem z toho žádnou tragedii. Jen jsem začal pochybovat, má-li mne vůbec ráda.

Na svůj svátek 6. března jsem zašel k Lukovským. Vilma mi pogratalovala a popřála hodně zdraví a štěstí. Já jsem ji objal, políbil a poznamenal: „Rád bych byl šťastný, ale jen s Vámi!“ Poté mi dala růžový hedvábný kapesníček.

Když se chystala odcestovat domů, zaskočil jsem pro tři růžičky a spěchal na nádraží, abych jí je dal na rozloučenou. Doběhl jsem na nádraží – ale vlak už byl pryč. Potom jsme si, nevím proč, pět týdnů nepsali.

Před velikonocemi, které jsem si přál strávit v Žarnovici, jsem Vilmě poslal po Ilonce dopis, v němž jsem se omlouval, že jsem se tak dlouho odmlčel, a na konci jsem připsal: „Těším se na Vás neskonale!“

O svátcích jsme si s celou rodinou vyjeli ve dvou kočárech na pěkný výlet.

Když jsem se vrátil do Zlatých Moravců, svěřil jsem se svému příteli Košťálovi

se svými obavami, že mne Vilma nemá dost ráda. On mi na to řekl: „Což abys požádal otce o její ruku? Tak by ses nejlépe dověděl, na čem jsi.“ Odpověděl jsem mu: „To bych při své povaze nedokázal, ani kdybych byl přesvědčen, že mne skutečně miluje. Rozhodnutí musí přijít z její strany.“ Pak jsme se domluvili, že o Vilminu ruku požádá jejího otce za mne on.

Vypravili jsme se tedy oba do Žarnovice na námluvy. Košťál nejdříve promluvil s otcem a po divadle ještě s matkou a Vilmou. Neprozradil mi, na čem se dohodli, jen na zpáteční cestě k vlaku mi řekl: „Máš to, Bédó, dobré.“ Ani o slovo víc. Potom už šly události rychlým tempem. Do Zlatých Moravců přijela mamuška, potom Vilma a u Lukovských vystrojily zásnubní večeři, na niž kromě mne pozvali ještě Košťála, Synka a učitelku Černou, která poslala kytici, ale slavnostní večeře se nezúčastnila.

Přišel jsem na zásnubní večeři jako Petrucchio ve Zkrocení zlé ženy, bez prstýnku a bez kytice rudých růží. Dodnes si nemohu odpustit a vysvětlit tu svoji netaktnost vůči své snoubence! Snad mne trochu omlouvá to, že v Moravcích nebylo ani květinářství, ani zlatnický obchod, a pozvání na zasnoubení přišlo tak náhle. Abych to částečně napravil, slíbil jsem, že při zlaté svatbě koupím své ženušce prstýnky na všech deset prstů. Ale tento slib jsem nemohl splnit, neboť kasu po celou dobu držela pevně ve svých rukou manželka a moje kapesné bylo příliš malé na zakoupení tak drahého daru. Stačilo tenkrát, aby mi Ilonka nebo Vilma aspoň týden před zasnoubením řekly jediné slůvko - prstýnek - a nemusel jsem po svatbě poslouchat výčitky, že jsem škot, když jsem jí nekoupil ani prstýnek ani kytici růží.

Po svém zasnoubení s Vilmou jsem odjel s žáky sedmé a osmé třídy do Prahy, abych jim ukázal krásy našeho hlavního města. Výlet se nám vydařil nad očekávání. Prohlídku Prahy jsme začali v Zemském muzeu. Potom chlapci obdivovali orloj na Staroměstském náměstí a panorama Hradčan. Po Karlově mostě a Starých zámeckých schodech jsme se dostali na hrad českých králů a do Chrámu sv. Víta. Na zpáteční cestě jsme prošli bludištěm a vystoupili na Petřínskou rozhlednu, z níž je překrásný pohled na celou Prahu. Pak jsme se před sochou K. H. Máchy poklonili básníkovi věčné lásky a nakonec jsem žákům ukázal budovu Bertramky, kde Mozart komponoval svoji slavnou operu Figarova svatba, věnovanou městu Praze. Následující den byl pro všechny volný a večer jsme se sešli u Národního divadla, kam jsem zakoupil lístky na druhou galerii. Náhodou hráli Smetanovu operu Prodaná nevěsta, která se všem žákům ohromně líbila. Po divadle jsem jim oznámil, že jsem se rozhodl prodloužit náš výlet o jeden den a zajet si parníkem po Vltavě na zámek Zbraslav. Tuto zprávu žáci přijali s hlučným souhlasem. Cestou domů jsme se pak ještě zastavili u světoznámé propasti Macocha a prohlédli si krápníkové jeskyně.

V červnu maturovali jen čtyři oktáváni, mezi nimiž byl vynikající žák Juraj Komáromi, syn chudého obuvníka. Aby mohl dále studovat, vyhlásil jsem pro něj sbírku mezi profesorských sborem a členy podpůrného sboru, jehož předsedou byl tehdejší župan Dr. Martin Mičura. Sbírkou vynesla 900 korun. Juraj byl v Praze přijat do internátu a vystudoval lékařskou fakultu. Při jedné návštěvě Nitry jsem zašel do ordinace doktora Komára. Hned mne poznal, děkoval mi a místo lékařského vyšetření mne znamenitě pohostil.

Školní rok končil 30. června. Nikdo nepropadl. Žáci byli ukáznění, většinou z venkova, a dobře se učili. Měl jsem je rád a zvlášť srdečně jsem vycházel s kvartánem Jakubovičem, kterému čeští vojáci zastřelili otce. Když totiž pochodovali přes Zlaté

Třídní kvartánů ve Zlatých Moravcích.

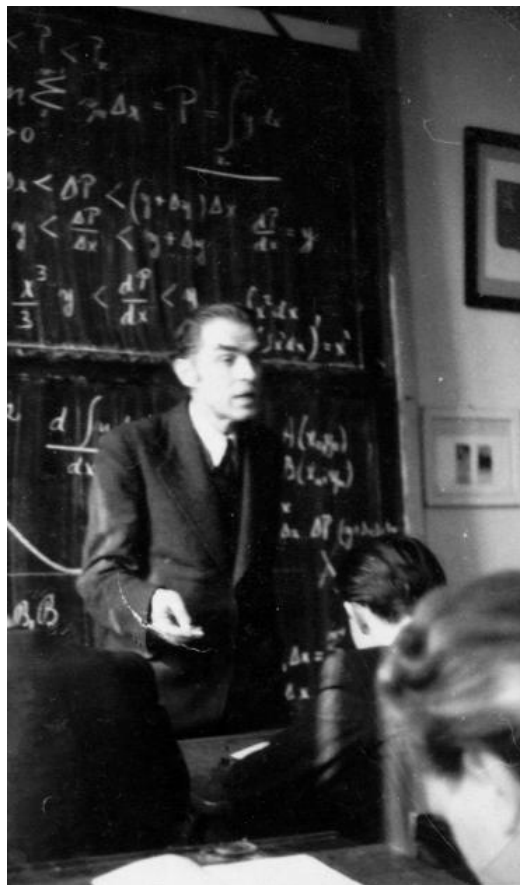
Moravce, kdosi na ně z okna kasina vystřelil a těžce zranil jednoho vojáka. K činu se nikdo nepřiznal, a tak rozčilený důstojník zastřelil všechny tři hosty, mezi nimi i otce našeho studenta. Naše přátelství způsobilo, že se Jakub stal členem Sokolské jednoty, kterou jsme v Moravcích založili, a přestal nás nenávidět.

Nyní ještě dvě veselejší příhody. Všichni žáci přihlášení do 1. třídy byli přijati bez přijímací zkoušky. Abych se na začátku školního roku přesvědčil, jak ovládají základní početní úkony, dal jsem jim úlohu: Tomáš Masaryk se narodil 7. března 1850. Kolik roků mu bylo v den našeho osvobození?

Jeden žák, namísto aby data odečetl, sečetl je a odpověděl takto: „Masarykovi bylo 3768 roků, když zemřel.“ Pochválil jsem ho, jak logicky uvažuje, a upozornil, že Masaryk nemohl být tak dlouho na světě. Ale odpustil jsem mu, protože on ani nevěděl, kdo je to ten Tomáš Masaryk.

V tercii jsem v hodině fyziky při definici gramu užil slova destilovaná voda. Když jsem zjistil, že ani jeden žák ta slova nezná, nakreslil jsem na tabuli obrázek a vysvětloval: „Pod týmto kotlíkom zohrievame tekutinu až do varu. Páry trubicou prenášame do inej nádoby a tam ich ochladzujeme. A čo potom dostaneme?“ To byla moje otázka. V poslední lavici se zuřivě hlásil jeden žák. Dříve než jsem ho mohl vyvolat, vykřikl: „Pálenku!“

O prázdninách jsem byl pověřen statistickým úřadem, abych sepsal s kolegou Ponocným majetky žarnovických občanů. Ubytoval jsem se u rodičů své snoubenky. Na začátku července byl v Praze sokolský slet. Rodiče Vilmě dovolili, abychom se ho v doprovodu její sestry Ilonky zúčastnili. Ve večerním vlaku, když jsme se chystali ke spánku, provinil jsem se tím, že jsem si položil hlavu do klína naší gardedámy. Tento neuvážený skutek a to, že nedostala zásubní prstýnek, byly pravděpodobně příčinou toho, že po celé prázdniny, které jsem strávil v Žarnovici, se moje Vilma nechovala jako snoubenka: byla smutná a vůči mně odměřená. Ani jednou za celý

Při hodině matematiky.

čas se neusmála tím svým krásným úsměvem, do kterého jsem se zamiloval dřív než do ní samotné. Byl jsem velmi nešťastný a mrzutý. Došlo to tak daleko, že i mamuška přesvědčovala Vilmu, aby si mne nebrala a zrušila zasnoubení! Je však zajímavé i to, že tatáž mamuška si po svatbě právě mne ze svých zeťů oblíbila nejvíc, i když jsem s budoucím otcem chodil ke Kabinovům hrát karty, které nenáviděla.

„Je mi, Bédo, neuvěřitelné, že Ty se můžeš sejít dříve nebo později s jinou ženou, že s ní budeš hovořit, jako se mnou jsi hovořival, rád ji budeš mít – raději snad, než mne jsi měl – bože můj, dál vůbec nelze myslet. Jak je to jen možno, jak je to jen možno! A já nemám práva takto vůbec mluvit. Ty ji musíš potkat, brzo, a Ty ji potkáš!“

Tato slova, která mi napsala Jařina v jednom z posledních dopisů, vířila mi hlavou v této trapné situaci a těžko jsem mohl uvěřit, že je Vilma skutečně tou ženou, kterou mi Jařina prorokovala. Nikdy mi nedala znát, že mne má opravdu ráda, a jen mne odbývala a zlobila planou frází: „Ja budem mať svôjho muža ráda, keď aj on ma bude líbit.“

S takovými myšlenkami jsem se rozloučil a odjel do Banské Bystrice, kam mne povolal ředitel gymnázia Emanuel Pavelka a kde jsem měl prožít půl století šťastného manželství se svou milovanou Vilmou. Odtud jsem jí poslal ještě poslední dopis, v němž jsem jí vylíčil všechny svoje nectnosti.

Potom jsem si dal natisknout oznámení k sňatku, které mi slovensky napsal ko-

lega profesor Pechan. Bohužel tam byla věta, že svatba Bedřicha Šofra s Vilmou Kabinovou uskuteční se na notářském úřadě v Žarnovici dne 26. září 1920. Vilmi-
ným rodičům se nelíbilo, že jsem nenapsal, že svatba bude i v kostele. Při nejbližší
návštěvě mi Vilma oznámila, že jí rodiče za žádnou cenu nedovolí, aby si mne vzala.
Musel jsem jí vysvětlit, že je to jen úřední forma v našem novém státě a že nejsem
proti tomu, abychom šli i do kostela.

Sňatek jsem odložil o dva měsíce na den 27. listopadu. Ale ani toto datum ne
neobešlo bez menších nepříjemností. Týden před svatbou mi řekl katecheta kolega
Skalák: „Ty se ženíš a dosud jsem neslyšel ani jednu ohlášku ve zdejším kostele.“ „Já
se žením poprvé a nevím, co všechno je třeba zařídit.“ A protože hlavní farář Kohut
neměl rád Čechy, poprosil jsem Skaláka, aby mi u něho zařídil všechny tři ohlášky
na jednu neděli. Slíbil mi to, ale pod podmínkou, že půjdu ke zpovědi. Vyzpovídal
mne ve svém bytě a potvrzení o ohláškách jsem dostal. Do kostela jsme jeli v kočáru
taženém krásnými bílými koňmi. Žarnovický farář na mně zase chtěl potvrzení, že
jsem byl u přijímání. To jsem samozřejmě neměl, tak mi po mši podal tělo Páně a
oddal nás. Potom jsme si museli ještě na notářském úřadu vyžádat svatební list.

Svědkem mi byl náš ředitel Pavelka a svatby se zúčastnily z mé strany jen sestra
Lojzka s Růžou Šárovou a dcera mé sestry Anny Mařka Stárková se svým manželem.

Svatební hostina byla skvělá a radost veliká. Byla pokažena jen svatební nocí,
kterou jsme strávili s ředitelem Pavelkou v nevytopeném pokoji v hotelu „U El-
sasov“, kde nám byla velká zima. Abychom se alespoň trochu zahřáli, museli jsme
spálit všechny slaměné klobouky, které jsme našli ve skříních.

Foto z II. dílu vzpomínek: Moje manželka Vilma a dcery Zina (vlevo) a Eva (vpravo).